

הרב
אברהם
ברנר

על הפרק

יש לנו אב זקן

במדרש (ילקו"ש תרפד) איתא שבשעה שקיבל ישראל את התורה נתקבאו בהם אמות העולם, שרז ראו הם להתקרב לפני הקב"ה יותר מכל האומות, אמר להם הקב"ה: הביאו לי ספרי יוחס שלכם שנאמר הבו לה' משפחות עמים, כשם שבני מביאים שנאמר ויתילדו על משפחתם לבית אבותם, ובוזה וסמא את פיהם את טענותיהם במה שלהם איז יחוס ולישראל יש יחוס.

והדברים צריכים ביאור, וכי איזה טענה יש להם לאומות העולם כנגד ישראל על מה שקיבלו ישראל את התורה ולא הם, והרי קודם מתן תורה סבב הקב"ה על כל אומה ולשון והציע להם לקבל את התורה, ומה להם כי אינם עתה אם באותה שעה חירבו לקבלה, אם ילכו יכולים לחיות מבלי להלהים יד על הזולת לתקופו ואפילו להורגו. מה להם עתה טענה ומענה אם אינם יכולים לחיות בשלום מבלי לגנוב את רכושם של השני או מבלי לייטול את אשר לו. והיאך יש להם פנים לבוא עתה בתמימות מעושה ולתמוה מדוע לא קיבלו את התורה.

וכי יש מקום לתורה אצל כל אותם שאינם יכולים לעמוד בקיום ציוויה, וכי אפשר לתת תורה לאותם ישמעאלים המחמירים שלא ללכת וארבע אמות מבלי 'נטילת ידים', וכי יש מקום לתורה אצל צאצאי עשו שקיבל ברכה מיוחדת 'על חורבן תחיה'. וכי לא מתבקש מאליו להביא אל עם סגולה אשר באותה שעה שנתבקשו לקבלה לא היססו ואמרו פה אחד נעשה ונשמע, נקבל על עצמנו עול עבדות לעשות ככל שנתבקש עובד לפני שנדע מה עלינו לעשות. ומה מקום יש לאותה קנאה של אמות העולם?

אלא ביאור הענין כך הוא, שני סוגי פרנסות מצויים בעולם, יש אנשים שפרנסתם מקומית, הם מנהלים חנות או עסק קטן, ומזה באה להם פרנסתם. יש אומנם כי אי אפשר להתעשר בעושר גדול מפרנסה שכזו, אך גם מעלה בצידה במה שאין בה סיכונים גדולים מידי, וגם אם נתקלים אי פעם בקשיים כאלו או אחרים, שסחורה נגזמה על צרכה איננה נמכרת, ישנה האפשרות להתגבר על אותה הבעיה ולהמשיך הלאה בשגרת המסחר.

לאן אתם עסקיכם חובקי עולם, מביאים סחורות מיבשת זו לחברתה, נוסעים הם דרך קבע אל מעבר לים, סוחרים עם מדינות מוממשלות, באופן זה יכולים הם להתעשר עושר לייב, מאוד, לייב סחורות מבוקשות אל קהל יעד שירצו אותם, לקנות בזול ממקומות ההוקיים, ולמכור מאידך בקצה אחר של העולם, אך כיון גדול יש בעשייה ברוכה זו, כי פעמים שמתברר שכמות עצומה של סחורה פגומה או אינה מבוקשת, פעמים עיכוב בהגעת הסחורה גורם לביטול עסקאות, וכן הלאה והלאה סיכונים גדלים כגודל הסיכונים.

האמנם כי מרבית האנשים יעדיפו את אותו עסק קטן אשר הפרנסה בו מובטחת, אותה שאינה מביאה לעושר אגדי אך שלווה החיים בצידה, אך יש שלא יהססו לקחת על עצמם סיכונים, ויש שבנקל יקחו עליהם את העול הגדול של עסקאות חובקות עולם, אלו הם אותם בני עשירים שממון רב מונה אצל אביהם, שגב כלכלי עצום מאחוריהם המאפשר להם לקחת את אותם הסיכונים, ממון רב שיוכל לעזור ולסייע בעדם לכל עת וזמן שיבוא עליהם.

באו להם אומות העולם והסבירו עצמם לקב"ה,
אנחנו לא הסכמנו לקבל את התורה,
סתפקים אנו בשבע המצוות שנצטוו בהם בני
הזמן, אך הגיון רב יש במעשינו, מדוע לנו ללכת
אחרי כוונת גדולים בקיום תרי"ג מצוות, מדוע לא
נשעה את המעט המוטל עלינו בהשקט ובשלווה,
מדוע לא נישן בטח במיטותינו, נכון השקר שלנו
יהיה מועט בהתאם, אך למה לנו להכניס עצמנו
סיכונים, אדרבה, איננו מבין את עם ישראל
ואיך נטלו על עצמם סיכונים כה גדולים, היאך
רמיצו הם לקבל על עצמם עול גדול כל כך של
יונים מצוות, והיאך היצוי להסכים על כך מיד.

וכאן בדיוק טמונה עוצמתו של העם, כאן מצוי זה רוחו ועוצם יכולותיו, כאן נמצאת הסיבה העטירה. יכול היה ליטול על עצמו עול גדול כל כך באותה שעה שקיבל את התורה, והיה אותה רביבה שנותנת לו את הכח להמשיך ולקיים ללא יום כחל וסרך. אותה עוצמה המחזיקה אותו ברבות הימים והשנים שלא להפתשן ולא לוותר למאום, אותה קרקע פורייה הנותנת מנוח לסלע 'איתן' של ינוע או יזוע חלילה ממקומו. כי ספר חסדן יש להם! אינם סבורים כי חכמים הם יותר מדורות ראשונים, מבינים הם כי אם ראשונים בבני אדם אנו כחמורים, משכילים הם לדעת חובת ההוכחה מוטלת על המשנה והמחדש, על מי שפועל לפי שכלו והבנתו שלו.

יש להם מסורת של דורות, יש להם אבות ודושים שקיימו את התורה למרות כל יריבו ציונות, אבות שהטילו עצמם לבכשן האש תנו צווארם לשחיטה למען כבוד הבורא וקיום ציונותו, וכשיש בד כלכל ועשיר אפשר לקיים ת הכל, כי שום דבר אינו נחשב לסיכון, יש להם דרך סלולה וברורה גם אם עשיר נכבר לקח סיכונים, אותו א עשיר שעוזר ובה צור להכריע כשישנם בעיות...

דבר העורך

בעומדנו סמוך ונראה לחג השבועות, התעוררנו לדברים דלהלן מפי אחד מחשובי הרבנים הגאונים שליט"א, ויפים הדברים כעת לחזק בקרבנו את ה'נעשה' שהקדמנו ל'נשמע' מאז מתן תורה.

חז"ל הפליגו מאוד בהרבה מקומות במעלת קבלת התורה של כלל ישראל, אשר הקדימו נעשה לנשמע ולכן זכו לב' כתרם, ועל זה אמר הקב"ה 'מי גילה רז זה לפני שמלאכי השרת משתמשים בו'.

ההנחה הפשוטה היא כי זו מעלה מיוחדת בעיקר לזמן קבלת התורה שהייתה באופן שלא חשבו ושאלו מה יש בתורה, אלא קיבלו וסמכו על הקב"ה שכל מה שיצווה, טוב הוא להם.

אולם בדברי חז"ל בכמה מקומות נראה שמעלה זו לא הייתה רק בעת קבלת התורה, אלא כך הוא האופן בו מקיימים כלל ישראל את התורה בכל הדורות.

כך אמרו חז"ל על 'ההוא מינא' שראה את רבא 'מעיינ' בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרענא וקא מיץ' בהו וקא מבגן אצבעתיה דמא, וכאשר ראה אותו מין את האצבעות שדלתות דם, אמר את ההגדרה הטובה ביותר בעיניו, על העם הנבחר: 'עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחותיכו קיימיתו! ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו, ואי לא לא קבליתו'. את אותה הגדרה מצינו שמבר 'ההוא צודיק' כאשר רבי אורא כי הוה סליק לארץ ישראל, לאו אשכח ממברא למעבר נקט במצא צועק, עובר, וזו אותו צודיק: 'עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחותיכו קיימיתו'.

רבא ורבי זירא מקיימים את המצוות באופן של פזיזות, ורבי זירא - בדרכו להכנס לארץ ישראל, עובר את הגהר על עץ וחבל מכוס שהיה ממנה לעבור, ואומר לו הצדוקי כפי שפירש רש"י שם 'עודכם בבהלכם כבתחילה', למרה לעשות דבר בלא עתו'. כך רבי זירא מכניס את עצמו בחשש סכנה בקיום המצוות, וכך רבא לא עוצר מעיון לירוד לחבוש את פצעו ולהמשיך ללמוד לאחר מכן. לא כתוב בגמ' שרבא ורבי זירא ענו להם: אנחנו לא פזיזים! גם לא כתוב בגמ' שענו להם שה'פזיזות' שבאמרתם 'נעשה ונשמע' אינה קשורה למה שהם עושים (כעת, אלא רבא מטיב ואומר 'אנן דסגינן בשלימותא כתיב כי תמת ישרים תנחם, הנה אינש' דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים יסד').

מטבע התשובה 'נעשה ונשמע' מבטא את קיום התורה בכל דור, בכל מצב ובכל תקופה, כי קיום התורה הוא דוקא בריצה ובהלה לתורה ולמצוות אשר נראית כלפי חוץ כפזיזות יתר, ואף לוקחים בה סיכון...

את זה המינים והצדוקים אינם יכולים להבין. ההוא צדוקי יכול להבין שום ישראל צריך לקיים את המצוות בהידור ובשלמות, אבל הוא אינו יכול להבין או שאינו רוצה להבין, מדוע לקיים זאת בפזיזות ובהלה ואף להיכנס לחשש סכנה, להבנתו, אפשר להפסיק את הלימוד, אפשר גם להמתין מלהיכנס לארץ ישראל, עד אחרי שיסדר כל הנצרך בלא שום חשש, או אז אפשר לקיים את המצווה בשלמות...

אכן, כבר רבא ייסד לנו יסוד מוסד כי בנו נאמר "תומת ישירים תנחם", ואילו בזה נאמר "סלף בוגדים ישדם". כי קיום התורה והמצוות בדרך זו של 'פזיזות' שהיא הדרך של נעשה ונשמע, היא דרך של 'תומת ישירים'! והדרך של קיום המצוות באופן של חשבונות, תוך דאגה להיות מסודר בלא שום חשש, ואף כשיש חשש מועט של קצת סכנה - להמתין על מנת לקיים בשלמות מאוחר יותר, זהו 'סלף בוגדים'.

אכן, פזיזות במילי דעלמא הוא דבר לא טוב ומגונה, וכפי שמאריכים בזה רבותינו בעלי המוסר, אבל עם זאת פשוט שבשעה שפורצת אש אין מקום לחישובים. וכל הממהר והנחפז לכבותה הרי זה משבח.

כן הוא בדרך קיום התורה והמצוות באופן של 'נעשה ונשמע', בכל מחיר, גם, ואולי דוקא, באופן של פזיות. בדבקות מוחלטת במטרה, ללא פניות כלשהם. כך תמיד כשרי ישראל הכניסו את עצמם לקיום מצוות בכל מצב, בלא חישובים וחשבונות פן שמא ואולי יש איזו סכנה, וכך עם ישראל חי ומקיים 'תומת ישרים'.

אכן, אלו המקיימים את התורה בשיהוי, בסבלנות, כשהם ממתנים ובודקים את תקינות הגשר, ואת שלמות האצבעות, על חשבון קיום התורה והמצוות, זו דרך המינים והצדוקים, ועל זה נאמר 'סלף בוגדים'.

'אכתי בפזיזות ייכו קיימית' - עדיין הפזיזות הזאת קיימת בסייעתא דשמיא כי לא תשכח מפי זרעו.

כמעט כל 'עם הארץ', ובפרט אם אינו שומר תורה ומצוות, שעה שהוא מתבונן מן הצד על חיי לומדי התורה, אוכלי המן, שבכל דור, הרי הוא עומד ותמה, מניין ירק זה חי. המהלך המבורך של הקדשת החיים לתורה תוך ייתור מרצון על מנעמי החיים מבטא בעיניו את ה'עמא פזיאו'. ובשפה עכשווית: חוסר אחריות, וחוסר ראייה.

אכן, כפי המבואר, על זה נאמר - 'תומת ישרים תנחם'!
עם ישראל ממשיך בפזיזותו, לחטוף עוד שעת לימוד, להסתער על עוד שטח בתורה, על עוד קיום מצוה, על עוד תפילה במניין, בלי שום חשבונות וחישובים זרים שלא שיערום אבותינו.

כך נקיים את הקדמת 'נעשה' ל'נשמע', שהוא הרז שמלאכי השרת משתמשים בו, כך נקבל את התורה בכל שנה בחשק ובהתלהבות, וכך נזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

קו "רוממות" 0722-588477 (+972-722-588-477)
 בקו זה ניתן לתרום להוצאות הגליון על ידי מערכת ממוחשבת, וכן על ידי ניגוע. כמו כן ניתן להשאיר הודעות הערות והנצחות.
 ניתן לתרום בקו "רוממות" באמצעות הממוחשבות של נדרים מלוס לפי ההיפוש הבא: רוממות/גליון שבעי/לכני תורה
 כת תרומה תתקבל בבירה: הצטרפות לקבלת הגליון במייל ל: b264464@gmail.com
דחש! מספר פקס 077-4447954

לעירי נשמת

הרב הגאון רבי מאיר ב"ר אליהו הכהן מוזק צ"ל
מנהל רוחני ת"ת תורת אמת בני ברק
העמיד תלמידים הרבה בדרך המסורה
מגדולי מנהלי החינוך בדרך ישראל סבא
נלב"ע י"א סיון תשע"ט
תנצ"ח.

הונצח בהוקרה ע"י תלמידו הרה"ג רבי יוסף ז. שליט"א

לְעֵיִלּוֹי נִשְׁמַת

הר"ר דוד מרדכי ב"ר שמואל וויס ז"ל
פרשבורג-פתח תקוה
מסר נפשו להצלת אחב"י בשנות הזעם
ולחקמת החינוך החרדי בעיר פתח תקוה
נלב"ע ז' סיון תשס"ז - י"א שב"ק נשא
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הרב יוסף בן מלכה חיה שליט"א לונדון-קליבלנד
לזכותו לברכה והצלחה בכל הענינים
ולרפואה שלמה בקרוב בתנושת"י

ברכת מזל טוב חמה ולבבית
נשגר קמיה איש אשר רוח בו
להעמיד את "מעמיד העולם"
הרה"ר אברהם גרסוברד שליט"א
לרגל הולדת בנו בכורו שיחי
שיזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
בדרך התורה המסורה לנו למורשה
מתוך רוב נחת דקדושה כל הימים
כעתירתי ידידך אברכים בני עליה
- מעמיד עולם - ירושלים ע"ה"ק

כל אשר דברו, מי יתן והיה לבבם זה להם לִירָאָה אתי וגו'". וא"כ צריך להבין איך האש הזאת של "סמכוני בְּאִשִּׁישׁוֹת" מבוארת דוקא ב"דגלו עלי אֶהְבֶּה" וב"חולת אֶהְבֶּה אֲנִי".

ולפי מה שנתבאר יש לפרש, שהרי מאמר זה הוא מאמר כנס"י עצמה, והיא אשר מבקשת "סמכוני". ואדרבה, מרוב חולי אהבה ודביקות עצומה בקוב"ה, רוצה להישאר דבוקה בו בלי חשש פירוד ח"ו, ולכן מבקשת היא דוקא בְּאִשִּׁישׁוֹת - את האש' שיסמוך אותה שלא תיפול, וכך מבקשת היא 'שמירה' על אהבתה. ועוד היא אומרת: "רְפוּדִי בְּתַפּוּחִים" - אותו תפוח של כפיית ההר כגיגית, היא זאת שמרפדת ושומרת על האהבה' שלא תאבד.

וכך היה מתבטא רבינו הגדול בעל ה"דרכי שמואל" זללה"ה שעם ישראל מבקשים את היראה - 'ושם נעבדך ביראה', 'וכן תן פחדך', עומדים ומתחננים לפני ד': תן לנו 'יראה'...

וכן מצונו עוד בשיה"ש (בג), "כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כֵּן דוּדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלוֹ חֲמַדְתִּי וְיִשְׁבְּתִי מִצִּיּוֹן מְתוֹק לִחְכִּי". וברש"י: "התפוח הזה הכל בורחים הימנו לפי שאין לו צל כך ברוחו כל האומות מעל הקדוש ברוך הוא במתן תורה אבל אני בצלו חמדותי וישבתי". והיינו שכנס"י 'חמדה' לצל של אותו 'הר כגיגית' 'העשוי על ראשי כמין תפוח'.

ובגמ' ע"ז (בב), איתא שאומות העולם יטענו לעתיד לבא 'כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה', אמר להם הקב"ה הראשונות ישימיענו. והיינו שגם ז' מצוות שנצטוו לא קיימו. ולכאורה הרי זה כל טענתם שלא כפה עליהם ולכן לא קיימו. אלא ישראל רצו לקבל את התורה ולקיימה ורק שהיה חסר להם את ההכרח, והם ביקשו את ההכרח, אבל לכפות את מי שאינו רוצה כלל אין שום תועלת בזה, ולא זה מה שהיה ב'כפה עליהם הר כגיגית'.

ה. ובענין זה זכינו לשמוע מרבינו הגדול בעל ה"דרכי שמואל" זללה"ה בשם אדונינו הגר"א ז"ל על הכתוב במשלי (י,כז), "יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים" שאף שידוע הוא שפחד מקצר ימיו של אדם, אך יראה ד' דוקא תוסיף ימים. והיה אומר רבינו זללה"ה שאין זה בתורת 'סגולה' אלא הוא מחובר למקור החיים וממילא תוסיף ימים. ויש בזה טעם להאמור שה'יראה' שומרת ומקיימת את האהבה' ואת הקשר לקב"ה מקור החיים, ובכך הוא 'מחובר' קשור ותפוס באופן שאינו יכול ליפרד.

עוד אמר רבינו זללה"ה על הכתוב בתהלים (עו,ט) "אֶרְץ יִרְאָה וְשִׁקְטָה" דהגמ' בשבת (פח,א), שואלת 'אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה'. אבל באמת אין מקרא יוצא מביד פשוט, כי על ידי ה'יראה' יש שקטה. 'שהיראה' היא מעין 'חומה' וכשיש חומה אין ממה לפחד והוא יכול להיות רגוע ושקט. ומעין מה שמבאר הנפ"ח שהיראה היא האוצר לתבואות התורה, כך היראה היא האוצר של האהבה, דהיינו השומרת והמקיימת של הדביקות עצמה.

ו. ומה שבתורה נתפרש יותר ענין ה'יראה', ורק בשיר השירים נתגלה יותר תוקף האהבה שהיה במעמד הר סיני. שמא "ל עפ"י מה ששמענו מרבינו זללה"ה במקו"א, דאדרבה עצם הקשר והדביקות שבין כנס"י לקוב"ה זהו דבר פנימי שביניהם ואין לזר אתם מאומה. והיה מרגלם בפומיה שהתורה שבכתב גלויה לכל העמים, וא"כ אי אפשר לכתוב בפירוש את החולת אֶהְבֶּה אֲנִי.

אבל ממה שהתורה מדגישה כל כך את ענין היראה והאש', מבואר כמה עצומה החיבה והחולת אֶהְבֶּה אֲנִי, אשר כנגדה היה נצרך כל כך הרבה יראה ופחד, ומאריכות דברי התורה בענין ההגבלה כלשון הכתוב "פֶּן יִהְיֶה אֵל ה' לְךָ אוֹת" אנו למדים כמה פחד היה שעם ישראל לא יעמדו בהגבלה מתוקף תשוקתם ואהבתם. ז. בגמ' כתובות (סב,ב), איתא שרבי שידך את בנו, ובתחילה 'פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בי רב' שקודם ילך ללמוד ואח"כ ישא את כלתו. אך 'אחלפיה קמיה אמר להו ניהו שית שנין, אחלפיה קמיה אמר להו איכנסו והדר איזיל', שע"י שראה אותה רצה לישא אותה מיד ואח"כ ילך ללמוד. 'הוה קא מכסיף מאבוה' שהיה מתבייש בדבר שחפץ להקדים את הנישואין. "אל בני דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו ולבסוף כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ולשון רש"י 'שאמר להרחיק זמן חופתו וחזרו וקרבה מרוב חִיבַת כִּלְתוֹ'.

ולכאורה משמע שגם אצל קוב"ה וכן"ס"י היה 'אחלפיה קמיה' שע"י היתה התעוררות מצד הקב"ה להקדים את מועד הנישואין. והיה אפשר לפרש שבמעמד הר סיני היה מעשה מצד עם ישראל שאמרו 'נעשה ונשמע', ומבואר בגמ' שבת (פט,ב) שבוה נעשו 'בנים למקום' וכלשון רש"י שם 'בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי שהיה גלוי לפניך שהן עתידין לומר לפניך בסיני נעשה ונשמע לקבל עולך מאהבה כבנים'. ושוב הראוני שכן מפורש בתנ"ך (רבה פ"ח) שכשישראל אמרו נעשה ונשמע אז הקדים הקב"ה את ציווי 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

אבל למבואר בקרא ד"תחת התפוח עוררתך" הרי מפורש שה'תפוח עוררתך' היינו ש'תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני' בזה "עוררתך". ומפורש שזה היה הסיבה להתעוררות החיבה עד שלא זז מחבבה' ו'שם נהיתה לך לאם'. י"ל דבזה היה 'אחלפיה קמיה', ורבי אמר שהקדמת המשכן למדבר לפני בואם לארץ ישראל שהוא בעצם המקום המיועד לחיבור בין הקב"ה לכנס"י, הוא זה שמכריח שהיה איזה 'העברת הכלה לפניך' ומרוב חִיבַת כִּלְתוֹ הקדים... ד' יזכנו להגיע ליום כלולות באהבה ויראה כי חולת אהבה אני, אכ"ר.

א. איתא בגמ' שבת (פח,א), וְיִתְצַבּוּ בְּתַחֲתִית הַהָר א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית וכו'. והנה בפשוטו מבואר שהקב"ה הכריח אותם לקבל את התורה וכמבואר בגמ' דמשום כך 'מכאן מודעא רבה לאורייתא' שיכולים ליפטר ולומר שקבלתם היתה באונס, וכבר הקשו התוס' וכו' דהא אמרו 'נעשה ונשמע' וכו'.

אולם מצינו דבר מיוחד, שדוקא באותו כפיית ההר כגיגית שם היה פסגת החיבה של הקב"ה לכנסת ישראל, ופסגת הדביקות של כנסת ישראל בבעלה.

ב. הנה הכתוב אומר בשיה"ש (ח,ה) "תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרְרִיתִיךָ שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ אִמָּךְ שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ לְדִדְךָ". ולשון רש"י שם: "כך היא אומרת בבקשה חבת דודה תחת התפוח עוררתך זכור כי בתחתית הר סיני העשוי על ראשי כמין תפוח שם עוררתך והוא לשון חבת אשת נעורים המעוררת את דודה בלילות בתנומות עלי משכב מחבקתו ומנשקתו. הרי למדנו שדוקא בשעה שעם ישראל עמד בתחתיתו של ההר הכפוי עליהם כגיגית ונחשב עליהם כ'תפוח', שם היתה ההתעוררות העצומה של החיבה בין קוב"ה לכנס"י. עד שגם בגלותה כשבאה כנס"י להזכיר את האהבה הגדולה שביניהם, מוצאת לנכון להזכיר דוקא את מה שהיה שם 'בתחתית ההר', והדבר טעון באור.

והנה בתחילת פרשת וזאת הברכה כתיב: "אֶף חֶבֶב עַמִּים כָּל קִדְשִׁי בְּיָדְךָ וְהֵם תָּפְנוּ לְרַגְלְךָ יֵשׁא מִדְּבָרֶיךָ". וז"ל רש"י שם: גם חיבה יתרה חבב את השבטים כל אחד ואחד קרוע עם וכו'. והם תפנו לרגלך - והם ראויים לכך שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני וכו'. יֵשׁא מִדְּבָרֶיךָ - נשאו עליהם עול תורתך. ע"כ. הנה מבואר שעם ישראל כביכול נדחפו והכניסו את עצמם לתחתית ההר, וכאן כל הרואה משתומם, וכי לזה אנו קורין 'כפיה', אתמהא.

וביאור הדבר נראה, כי במושכל ראשון 'אהבה' ו'יראה' נראים כדבר והיפוכו, הן אמנם כבר ידענו שבשביל שלמות עבודת ד' מוכרחים את שניהם. וכפי שאמרו בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה וסוטה פ"ה ה"ה) "...אין אוהב שונא... ואין ירא מבעט...". על כן נראה ששני המידות הללו מכוונים לדבר אחד, ובאמת ה'יראה' היא שמירה על האהבה, 'שהרי האהבה' הוא עצם הקשר וזו התכלית הנרצית, וכפי שמובא בזה באוה"ח (פרשת יתרו) ששכר העושה מצוות מיראה לבד הוא מחצה מהעושה מאהבה, וה'יראה' היא השמירה שלא יהיה הדבר המפסיד את הקשר של 'אהבה'. והיה חוזר ומבאר בזה רבינו הגדול בעל ה"דרכי שמואל" זללה"ה שבמדת ה'אהבה' לבד יש סכנה, וצריך דבר שיחזיק את זה, שלא יהיה מה שיגרום פירוד כלשהוא ח"ו מעצמת הדביקות, ולכן אברהם אבינו ע"ה שמדתו מדת האהבה נאמר בו 'מגן אברהם' שצריך הגנה.

וא"כ נמצינו למדין, שאף שבאמת כפה השי"ת את ההר כ'גיגית' להכריח אותם לקבל את התורה, אך עם ישראל ראה את ההר כ'תפוח', ואדרבה הכניסו את עצמם לאותו 'הכרח', ודוקא משום עוצם אהבתם ודביקותם יש להם את הפחד שלא יהיה שום דבר שיגרום לפירוד, ורוצים הם את ההכרח - 'נשאו עליהם עול תורתך' - לקחו על עצמם את העול בדוקא.

וכך שייך להבין מה שדוקא בשעה זו היתה התעוררות עצומה של חיבה מהשי"ת, וזה מה שנתגלה בברכתו של רועה ישראל מרע"ה: אֶף חֶבֶב עַמִּים - 'חיבה יתרה'. והם ראויים לכך' משום עצם דבר זה ש'תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני'. ג. ועוד שם בשיה"ש על הא דכתיב "שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ אִמָּךְ שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ לְדִדְךָ", לשון רש"י: הרי אמרנו שהקב"ה קראה אמו, שם נהיתה לך לאם. וכונת רש"י למה שהביא לעיל (ג,יא): אמר רבי נחוניא שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר ברבי יוסי אי אפשר ששמעת מאבין מהו שעטרה לו אמו אמר לו משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה אוהבה ביותר לא זז מחבבה עד שקראה בתי שנאמר וגו', לא זז מחבבה עד שקראה אחותי שנאמר וגו', לא זז מחבבה עד שקראה אמי שנאמר וגו', עמד רבי שמעון בן יוחאי ונשקו על ראשו.

הנה מבואר שביטוי החיבה הגדול ביותר של הקב"ה לכנס"י הוא 'שקראה אמי', ואם כן למדנו מדברי רש"י שביטוי האהבה הגדול ביותר הלזה חל דוקא שם באותו מעמד של כפיית ההר כגיגית שישאל קורין אותו 'תפוח' ושם "עוררתך". והתוצאה המיידית של אותה התעוררות היא "שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ אִמָּךְ" - 'שם נהיתה לך לאם'. לא זז מחבבה עד שקראה אמי.

ד. עוד הכתוב אומר בשיה"ש (ב,ד-ה) "הִבְיָאֲנִי אֶל בֵּית ה' וְדִגְלוּ עָלַי אֶהְבֶּה, סִמְכוֹנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת רְפוּדִי בְּתַפּוּחִים כִּי חוֹלַת אֶהְבֶּה אֲנִי". ופירש אדונינו הגר"א שפסוק זה מדבר על הר סיני ששם קיבלו ישראל את התורה, כי בית "ה'ה'ין" בגימטריא ע', שהתורה ניתנה בשבעים פנים וכו'. והכתוב מתאר את עצמת האהבה של כנס"י לקב"ה. וענין "סִמְכוֹנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת" מפרש הגר"א 'הן תרי אישין כמו שנאמר וההר בוער באש עד לב השמים וכתוב וידבר ה' אליכם מתוך האש, וזהו בְּאִשִּׁישׁוֹת'.

ונראה כי 'האש' שהיה בהר סיני שהוא מפורש בתורה פעמים רבות, הוא היה נקודת השיא של 'המעמד הגדול'. וגם מפורש בתורה שענין האש הוא ה'יראה' כדכתיב (דברים ה,ה) "כִּי יֵרָאֶתְם מִפְּנֵי הָאֵשׁ", ועוד כתיב (שם כב) "וְעָתָה לָּמָּה נִמּוֹת כִּי תֵאָכְלֶנּוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וגו', ועל זה אמר השי"ת (שם כה-כו) "הִיטִיבוּ

לְעִירְיֵי נִשְׁמַת

הר"ר אלכסנדר משה שלמה זלמן ב"ר צבי ווילנר ז"ל
נלב"ע חג השבועות תשע"ג.ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נד"ב תל"ט"א ובני משפחתו שליט"א

לְעִירְיֵי נִשְׁמַת

הגאון רבי משה ב"ר מאיר פודרביניק זצ"ל
נלב"ע י"ב סיון תשע"ב.ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני משפחתו שליט"א

לְעִירְיֵי נִשְׁמַת

ראש ישיבת "שארית יוסף"
הגאון הגדול רבי נְיָסִים
ב"ר יוסף טוֹלִידֵנוֹ זצוק"ל
נלב"ע י"ב סיון תשע"ב
הונצח ע"י כמה מבני משפחתו הר"ר ג' שליט"א

לְעִירְיֵי נִשְׁמַת מִזֶּן רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה

מגדולי מנהיגי התורה בקהלתה בדור האחרון
הגאון הגדול רבי זלמן בן הגה"ק
רבי טוביה ה"ר רוטברג זצוק"ל
ראש ישיבת בית מאיר ובעמ"ח משנת טוביה
נלב"ע ח' סיון תשס"ב.ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו הר"ר רבי שמואל בהג"א מרקוביץ שליט"א

ואת חייא. הרי שבשביל 'מהלכים' נוספים בסוגיא¹ נתן כבוד לקצרא² שעשה אותו.

(1) עליו להגדיר לעצמנו את האמת מהו 'התורה היא חיינו': ידוע הסיפור על רבן של ישראל הגרבי"ד זצוק"ל בעל ה"ברכת שמואל", כאשר היתה בפולין אסיפה של גדולי ישראל ואחד הנואמים אמר שהתורה היא החמץ של החיים מיד נעמד רבנו ברוך בער וצעק אני מוחה התורה היא לא החמץ של החיים כי אם כן אין פירושה שיש שני דברים נפרדים שי חיים והם צריכים חמץ התורה היא החמץ שלהם אין חוץ דבר התורה היא החיים. ולבאר את הדברים שלא יראו כ'שיחה' בעלמא רציתי להוסיף בזה כמה סיפורים ממקורות מוסמכים המשתלבים זה בזה ומגדירים היטב את איך שהגרבי"ד עצמו הרגיש את 'התורה היא החיים'. א. הגרבי"ד למד בחברותא עם רבי חיים ויסוקר זצ"ל (לימים בישיבת בית התלמוד בארה"ב) וגמרו לימודם בשעה מאוחרת בלילה מתוך קושיא עצומה של תנאברה, ר' חיים ויסוקר חזר לשון ולפתע התעורר לו תירוץ נכון על הקושיא, בידוע כי לבטח הגרבי"ד לא הלך לישון כשיש קושיא, הלך לבית רבו ע"מ לומר את התירוץ, ואכן כשהגיע לבית הגרבי"ד שעדיין התחבט בקושיא ואמר לו התירוץ, אורו עיני הגרבי"ד, וברוב שמחה פתח בריקוד עז מסביב לשולחן יחד עם התלמיד, ולא נחה דעתו של הגרבי"ד עד שעלה על הכיסא לרקוד, ועוד לא נחה דעתו עד שעלה על השולחן לרקוד, לפתע התעוררה הרבנית וכשתמהה על המחזה, אמר לה הגרבי"ד: את לא מבין שהתייבשה לנו הסוגיא... כמה שבוועות אח"כ נחוגה מסיבת פורים בישיבת קמניץ וכשביקשו להגרבי"ד לרקוד לכבוד היום אמר שאיננו יודע לרקוד, ושאלוהו: הרי לא מזמן רקד ה'רב' על השולחן, ענה להם: "אתם לא מבנים שזה משהו אחר, זה מהמת שמחת התורה!"

ב. בערוב היום הקדוש והגיע הזמן לתפילת נעילה, ראו התלמידים שהגרבי"ד איננו מתכוון כלל להתפלל והוא כולו שקוע באיזה ענין, וככה התעכבה התפילה בערך שעה, לבסוף התברר שהגרבי"ד היה שקוע בקושיא שלא נתנה לו מנוח. ג. הגרא"ל גרוסנס זצ"ל (לימים דיין בלונדון יחד עם בעל ה"חזון יחזקאל" זצוק"ל) סיפר שכשלמד בקמניץ, הקיפו פעם החיילים את הישיבה באמצע הסדר, ובהיותו 'בלתי חוקי' נשקפה לו סכנת נפשות ממש, בלית ברירה נישל להגרבי"ד באמצע הלימוד להתייעץ עמו, לשאמר להגרבי"ד את כל הסיפור מתחילתו עד סופו ענה לו הגרבי"ד שהיה שקוע בלימוד, 'תסבל לי שלא הבנתי מה אתה אומר, תתווך עמי ע"פ, וכן נשנה הדבר כמה פעמים עד שהגרבי"ד עצמו התייאש מלנסות להוציא את הראש מריכוז הסוגיא, - בינו נא זאת: לא 'פיקוק נפש', לא 'פורים', אף לא 'כיפורים', כל אלו לא ריגשו אותו אלא רק התורה הקדושה - היא היתה חיי.

ז. עוד ידוע הסיפור שהגרבי"ד הטריח עצמו עם תלמידיו בנסיעה ארוכה ע"מ לדבר עם אדם זקן מופלג שעוד זכה להכיר את מרנא רבינו עקיבא איגר זצוק"ל, וכשנכנסו אליו והתחילו אדם לתאר את צורת לבושו של הגרע"א, קם הגרבי"ד ויצא מהבית ונסע בחזרה בלי לדבר יותר עם אותו אדם, באומרו 'הוא לא הכיר את הגרע"א'... פחות ידועה אימרת הגרבי"ד "כל תענוגי העולם הבא שיהיו לי, לא יהיו שוים לתענוג שהיה לרבינו עקיבא איגר כשהבין סוגיא"¹⁰. זאת אומרת: הגרבי"ד ראה ברבנו עקיבא איגר את הסמל של האדם המאוש, את ה'עם מדושני עונג', הוא לא ראה כלל את הדברים הנלוים, ראה רק את האושר והשמחה שהיה להגרבי"ד.

ח. לא תמיד זה 'הולך'?¹² כתב מהר"א פרידא (מחור"ר בית קל ספר אפר יצחק עמוד קח מהדורת צפת תשס"ח) 'דא עקא שצריך פעם ושנים ושלשה ועשרה ולא יתיישב ממנה בשום אופן' כי יענת ולא מצאת אל תאמן, וכל כמה תאווה וחשק יש לו כפלים היא רוצה לתת לו¹³. אלא שמנסה אותו אם באמת ובתמים רוצה בה בדביקה בחשיקה ובחפיצה,¹⁴ וזאת התורה אדם כי ימות על האבהה וכ"ש שלא יאמר בשום אופן אף לא שיש להשיג ח"ו, וע"ז אמר משה רבינו ע"ה כי לא דבר רק הוא מכס ואם ריק הוא מכס בודאי.

1. * פשר הבכיה: (מודה"נ בראשית צחב). 'אפתח פומי רבי אליעזר במעשה מרובה אשא וסאחר לתרויהון אמרו חכמיא ש"מ דלית אנו חזין וכדאין לכך נפקו לפתחא דברא ויתבו תמן הוה מה דהוה ואלו אשא ואלוץ בהרת עזה תלת מאה הלכות פסוקות ואולוף ליה ר"ו טעמים דפסוקי דשיר השירים והו עניו דר' עקיבא נחתין מיא ואתחזו אשא קדומיתא כד מטא להאי פסוקא סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני לא יכיל למסלב רבי עקיבא וארים קליה בבכיתא וגע' ולא הוה ממלל מדחילו דשכינתא דהות תמן אורי ליה כל עמיקתא ורזין עלאין דהוה ביה בשיר השירים'.

ובט"ו (א"ח רפח). כתב 'דאיתא באגדה שמצאו תלמידיו של רע"ק שהיה בוכה בשבת ואמר עונג יש לי ונ"ל דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות שכן מצינו ברע"ק בווהר שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים... ובספר עיני ישראל (ח"א עמוד שכא) להגר"א וינטרויב זצ"ל כתב: ויש אפשרות לעובדי ד' בנשמתם להרגיש בחיים חיותם כאן מעין התענוג הגנוז להם בגן עדן בהיותם נכנסים במהות החיים לפני ולפנים ששם הוא חיי הנשמות. פעם סח לי [-הגר"א הוטנר זצ"ל] ביחידות בהיותנו מדברים על נושא מסוים בספר יצירה ופלט בלשונו שבכל פעם שאני נכנס לסוגיא זו אי אפשר לי להמציא בה בלי שילגו עיני דמעות והם מרגיש כאילו נכנסתי נכשיו ללימוד תורה הללו בגן עדן הגם שאני בחיים כאן עכ"ד, והם הם דברי התורה שניתנים לעובדי ד' בנשמתם אחרי כי יגיעו להיכנס אל הערפל אשר של חלקים, והם טועמים מעין שכרם בחיים חיים. ומקור הדברים בווהר (ויקרא פכא). 'תלמיד חכם הוא אילנת חיי מש ואילנא דחיי לא מתון אלא מן העוה"ב והעולם הבא לא אשתכח בהאי עלמא... דמוזא דעוה"ב לאו איהי בהאי עלמא אלא צמצומא ועירא דחילא דיליה אשתכח במתיקו דאורייתא... ודא הוא חדוותא ומוזא דיליהן'.

2. ויסוד הדברים כ"כ בהקדמת הרמב"ם לפי ש"ה. ועל דרך זה תהיה גם ההשגה לעולם הזה והכל לפי רצונו של האדם בעוה"ז, וכמ"ש בביאור הגר"א לאסתר (ח.א). 'שעשכיש ע"י הכאת הסלע יוצאים הטיפים בקושי ובודוק וכו', אבל לעתיד לבוא יהיה מלאה הארץ דעה וז"ש עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' ר"ל שד' יגלה מלכותו ותורתו לכל אחד ואחד כמו שהיה רצונו בעולם הזה. ויגלה לכל אחד רצונו וז"ש זה קונו לו וז"ש לעשות כרצון איש ואיש. ורבינו בעל ה"דרכי שמואל" זצוק"ל היה מזכיר את דברי הגר"א הללו פעמים רבות בהתעוררות עצומה. רבינו הגדול מרן בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל תיאר פעם בשיחה "איך היא אימותנו מחנכים אותנו לאהבת תורה", ואז חזר על השיר "הנוטר משה"ל באטעלע, שטעהט אנאלדענא ציעגעלע, די ציעגעלע איז געפאשרען האנדערען ראזינקעס אינד מאלדעלע, משהל וויל לערנען כחורר, תורה איז דיא געסטע כחורר, [-מתחת למיטה של מושה"ל, עומדת עז מזהב, עומדת לסחור בציימוקים ושקדים, אבל מושה"ל רוצה רק ללמוד, כי התורה היא הסחורה הכי טובה].

3. המאמר במקוריה ארוך יותר ומקיף יותר, אף לפני קוצר הגיליון הועתק רק בחלקו, הערת המערכת. 4. הגאון הגדול רבי אפרים זלזניק זצוק"ל אצל פעם התקף לב, כשבאו לבקר בביתו אמר שהוא יודע איך זה קרה: לילה לפני כן התקשה מאוד בדברי הבעה"מ בסוגיית עד המסייע "און איך האב גיגעטקיש און דעם" [=עשיתי משמח עז זה, אך אין לביטוי עצמו תחליף בלה"ק], ולכן זה אירע, "אבל אני מודיע לכם שאני לא מתחרט ע"ז"..."

5. וכ"ה בירושלמי (יומא פ"א סוה"א) על עובדא אחרת, ובספרי בהעלותך (עה) מוסיף בה "א"ל העבודה שלא בידיהא אשירי אברהם אבינו שיצא מחלצין עקיבא טרפון ראה ושכח עקיבא דורש מעצמו מוסיבם להלכה כל הפורש ממך כפורש מחיי". וברש"י שבת (זא, ע) על עובדא שלישית 'אקפא את בני - מצער היה על תורה המסתכחת, ומקלל את עצמו. אקפא - אקברס, לשון חתוך וקיצור'. ובמ"מ (פה), 'אקלע רבי לאתריה דרבי טרפון אמר להו יש לו לאותו צדיק שהיה מקפא את בניו'. וברש"י (שם) 'אקפא את בניו - שהיה רגיל לאמר אקפא את בני כשנשבע'. בתשובות מהר"א החדשות (סימן קסז) 'בראותי הטענות נבהלתי ותסמר שער בשירי, וראוי היה ליתלש על ככה כדעבד ה"ר אפרים על תפירת קנבוס ואי הוה רבי טרפון הכא היה אומר אקפא את בני, לפרש", על התורה שמתכחכת משה"ל הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשבע כמוהו'. (העובדא של רבנו אפרים ממצאת בשט"ק (בחינים ח"ב), ושילח לר"ת תשובות מלאת עשרות שחלש מקונו מרוב צער].

6. הגר"ח"א סאלוויצקי זצ"ל בן מרן הגר"א זצוק"ל סיפר בשם זקנו מרנא הגר"מ מבריקס זצוק"ל שאמר: "להגר"א היו בכל סוגיא 31 דרכי לימוד, אני מכיר מתוכם 7 דרכי לימוד". בינו נא זאת! לא כהאומרים "מה הם עושים בישיבות, הם רק מסובבים את האצבע" עפ"ל... עוד שמעתי מהגאון רבי יעקב אליעזר שוורצמן שליט"א ששמע בשם הגאון רבי יעקב שיף שליט"א [חדב"ג מרן הגר"ח] שסיפר שמרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל נישל לבחור באמצע סדר ליל שבת להעיר לו על שלומד איזה לימוד קל, והלך הגר"א שוורצמן לברר אצלו את גופא דעובדא. נענה לו הגאון רבי יעקב: הסיפור לא היה! ושאל אותו: תינה לומר שאתה לא יודעים מהסיפור, אבל מנין לכם שהסיפור לא היה? ענה לו הגר"י שיף: לא היתה שייכת כזו מציאות בישיה"ק בליקוד שביל שבת לימוד בחור דברים 'קלים'...

7. כהאומרים "מה הם עושים בישיבות, הם רק מסובבים את האצבע" עפ"ל... עוד שמעתי מהגאון רבי יעקב אליעזר שוורצמן שליט"א ששמע בשם הגאון רבי יעקב שיף שליט"א [חדב"ג מרן הגר"ח] שסיפר שמרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל נישל לבחור באמצע סדר ליל שבת להעיר לו על שלומד איזה לימוד קל, והלך הגר"א שוורצמן לברר אצלו את גופא דעובדא. נענה לו הגאון רבי יעקב: הסיפור לא היה! ושאל אותו: תינה לומר שאתה לא יודעים מהסיפור, אבל מנין לכם שהסיפור לא היה? ענה לו הגר"י שיף: לא היתה שייכת כזו מציאות בישיה"ק בליקוד שביל שבת לימוד בחור דברים 'קלים'...

8. כהאומרים "מה הם עושים בישיבות, הם רק מסובבים את האצבע" עפ"ל... עוד שמעתי מהגאון רבי יעקב אליעזר שוורצמן שליט"א ששמע בשם הגאון רבי יעקב שיף שליט"א [חדב"ג מרן הגר"ח] שסיפר שמרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל נישל לבחור באמצע סדר ליל שבת להעיר לו על שלומד איזה לימוד קל, והלך הגר"א שוורצמן לברר אצלו את גופא דעובדא. נענה לו הגאון רבי יעקב: הסיפור לא היה! ושאל אותו: תינה לומר שאתה לא יודעים מהסיפור, אבל מנין לכם שהסיפור לא היה? ענה לו הגר"י שיף: לא היתה שייכת כזו מציאות בישיה"ק בליקוד שביל שבת לימוד בחור דברים 'קלים'...

9. כהאומרים "מה הם עושים בישיבות, הם רק מסובבים את האצבע" עפ"ל... עוד שמעתי מהגאון רבי יעקב אליעזר שוורצמן שליט"א ששמע בשם הגאון רבי יעקב שיף שליט"א [חדב"ג מרן הגר"ח] שסיפר שמרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל נישל לבחור באמצע סדר ליל שבת להעיר לו על שלומד איזה לימוד קל, והלך הגר"א שוורצמן לברר אצלו את גופא דעובדא. נענה לו הגאון רבי יעקב: הסיפור לא היה! ושאל אותו: תינה לומר שאתה לא יודעים מהסיפור, אבל מנין לכם שהסיפור לא היה? ענה לו הגר"י שיף: לא היתה שייכת כזו מציאות בישיה"ק בליקוד שביל שבת לימוד בחור דברים 'קלים'...

10. והיינו שלהגר"א יהיה בעולם הבא תענוג בלתי נתפס בהשגותיו בעולם האמת, וכמ"ש רבנו בנימין דיסקין אבי המהר"ל, (נדפס בספר תורת אהל משה בריה"ס) "שכר עוה"ב ענינו התעצמות הנפש במחשבות, וכל שאין בו ניצוץ התורה מחייא לו יטעם צוף נופת ההשגה".

11. זו היתה לא מציאותו של משה חיינו רבינו מרן ר"ה זצוק"ל בכל עת. ובספר מחשבת זקנים לרבינו הגדול מרן בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל (עמוד קג) מובא: סח לי אחד מיקירי סלוצק צדיק גדול בשם רבי שמואל יוסף שיש קבלה בידו מעשה שאירע בבעל יסוד ושוורש העבודה שיצא פעם לרחוב העיר וראה לעומתו את הכומר כשהוא גבוה ושמן והיה בעל יסוד ושוורש העבודה תמה מהיכן הכומר כה שמן הלא איננו לומד תורה, בראייה שכזו עלינו להביט על כל אותם שלא זכו לטעום טעמה של תורה מהיכן שואבים המה את האושר של העולם הזה? הרי אינם לומדים בבא קמא ובבא מציעא...

12. ואף שיש להאריך בזה רבות, אכה"מ, ובמקו"א נשוב ונשנה סוגיא זו. 13. איתא (סנהדרין צט,ב) 'אמר רב יצחק בר אבדימי מאי קרא שנאמר נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר'. וברש"י 'תורה עומלת לו - שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונו למסור לו טעמי תורה וסדריה וכל כך למה מפני שאכף - שכפף פיהו על דברי תורה'. 14. עיין בדברי מסילת ישרים פ"ט ד"ה ועל הדביקות.

רבינו הגדול מן ראש הש

מתחברים לשמיעה, ורק עם ישראל השיגו דבר זה. והקב"ה יזכנו שבתפילות ובתורה של היום נשתייך קצת לשעה אחת שנתקיימה בזמן מתן תורה, וכמו שכתוב במדרש (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי' ולכל הפחות שיגיעו קצת.

ולהתבונן שוב ושוב, עמוק עמוק, איך נראה לאחר מתן תורה, ושכל אחד יקבל אפילו דבר קטן לפי כוחו, ואפילו קצת

יותר מכוחו ביום הגדול הזה... מי יתן שנזכה לקיים את הדברים למעשה ממש, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה לטוב לנו כל הימים, כי זה כל האדם.

נעשה!

איתא בדברי הגר"א שהביאור במילות התפילה 'בעבור אבותינו שבטחו בך' זהו ממה שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע'. שבאמת אין לנו שייכות באמת לכח ה'נעשה' שעל ידו מגיעים ל'נשמע', ודרגה זו קיימת רק אצל המלאכים שהם "גבירי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" (תהילים קכג), וכפי שהקב"ה אמר 'מי גילה רז זה לבני דבר שמלאכי השרת משתמשים בו' (שבת פח,א).

אבל בשעת מתן תורה ישראל נתעלו ואמרו 'נעשה' שהוא העיקר, ואחרי ה'נעשה' יש את ה'נשמע'. ולכן אנו אומרים 'כן תחנונו ותלמדנו', שגם בזמן הזה אנו מבקשים שנזכה להגיע לאותה דרגה גבוהה זו של אבותינו. ושבאמת נזכה לזה שהקב"ה ילמדנו את דברי התורה, משום שיש מתן תורה תמיד בכל יום.

ועכשיו זהו זמן של 'נעשה', וכלשון ה'נפש החיים' (ש"ד פל"ג) 'נצטוונו באזהרה נוראה מפיו יתברך לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה'. ופסוק זה נאמר ליהושע בן נון שעליו כבר נאמר שהוא 'נער לא ימשי מתוך האהל', וק"ו שעלינו זו אזהרה נוראה...

וצריך להזהר שזה לא ישר התעוררות גרידא, וה'נעשה' לא יהיה רק לפני קבלת התורה, אלא ישר בגדר 'נעשה' גם לאחר קבלת התורה. שפעמים שהתעוררות זו מתנה מלמעלה ולא ממעשה האדם, ולכן צריך לשמור את ההתעוררות הזו.

וצריך לזכור כי אף שעכשיו הכל נראה בסדר, אבל החכמה היא איך נראה המוצאי שבת, מוצאי יום הכפורים, מוצאי שבועות, וכל אחד יודע בעצמו איך זה נראה... אך צריך להיות "קול גדול ולא יסף" שלא יפסק קבלת התורה! ושהכל יקויים ל'מעשה', באהבה וביראה ובשמחה, לטוב לנו כל הימים, כי זה כל האדם, זה הכל!

כתינוק הבורח

אנו נמצאים בימים שיש בהם עדיין את הלחלוחית של היום הנורא זמן מתן תורתנו. וכתב המג"א שנוהגים להיות נעורים כל הלילה לתקן את מה שחטאו בני ישראל שמשא היה צריך להוציאם לקראת האלוקים, ואנו למדים מדבריו שצריך לתקן את מה שעם ישראל פגם בשעתו.

והנה עם ישראל היו צריכים להתבונן שהעיקר הוא להמשיך את היציאה ממצרים ולהידבק בקב"ה, אולם הם פגמו בזה ורצו לצאת מהמתן תורה ולהמשיך בחיים הרגילים. ואומרים חז"ל, **זוה מהגילויים של התלמוד הקדוש והנורא** (שבת

1. אך בכל אופן ביום חג השבועות היה מזרז ומעודד רבינו זיע"א לאחר לימוד התורה"ק כליל שבועות ולאחר התפילות, לחזור וללמוד ולא לילך לנוח מיד, והיה אומר "וכי לימוד של כמה שעות כל כך מעייף"... וכשהמשיכו לעסוק בתורה"ק עד הסעודה בצהריים הביע את קורת רוחו. וגם אלו שהלכו לנוח לאחר שלמדו כל הלילה, לאחר שהות קצרה היה שולח להעיר אותם, והיה אומר "צריך לזכור שהיום שבועות וצריך לעסוק בתורה יותר"...

לשאוף!

זכורני שהמצויאות שהיתה עוד בחיי החזו"א, והיה זה לא רק מצד ההשפעה הנוראה שלו על הדור שהוא היה כאחד מקמאי, אלא גם מיד אחרי שנפטר, גם מצד ה"שלא לשמה", היה מובן שלשבת וללמוד זה השיא של התכלית שאדם יכול להגיע אליה, עוד תורה ועוד תורה. והיו אז תוהים: אם אחד שנהיה ראש ישיבה, עוד יכול לצאת כל כך גדול בשלמות שכזאת...

את ההרגשה הזאת, חייבים לחוש. לדעת שזה הוא האושר האמיתי של האדם, וכל רגע שהוא לומד, הוא קונה נצח, מבלי לחשוב על "תכלית" ומה יצא ממנו וכדומה. לא לאבד חלילה את הטעם, יש לפנינו חיים כל כך מאושרים, חיי עולם. אין כלים לתאר את האושר הגדול הזה, ולמה נפסיד את זה ח"ו.

לכל אחד יש את חלקו בתורה

כבר הזכרתי כמה פעמים דברי הזוה"ק על תפילה בציבור שיש לכל אחד גוון משלו בתפילות, כתכלית אדום וכו'. וכך הוא בתורה ובכל עניני הרוחניות - 'ותן חלקנו בתורתך'. כל אחד, כל לומד, כל בן ישיבה, כל אברך, יש לו דבר ייחודי בתורתו. כל אחד יש לו משהו מיוחד משלו, כל אחד יש לו 'חדרי חדרים בתורתו' כלשון חז"ל, ואין ברוחניות 'בכלל מאתיים מנה'. **אף אחד תורתו אינה בטלה בשל אחרים, כי הניחו מקום לכל אחד להשיג משהו מיוחד שלו**, מעלה שאין אפילו לאדם גדול ממנו שאינו מגיע לקרסולי קרסוליו.

וכידוע שאפילו גדולים שנתפרסמו לא היו דווקא בעלי כשרונות מופלגים, אלא ניצלו את חלקם וגדלו מאד. אך כשאדם מגיע לזמן שיכול להמשיך ולהתעלות, אז היצה"ר מכניס בו מחשבות של "מה ייצא ממך" ו"לאן תגיע"... ועל כך יש להשיב: "מה ייצא?" - זה עצמו זה מה שייצא! ההשגות בתורה, החלק בתורה. צריך להמשיך ביתר שאת ובשמחה רבה ואז יהיה לשם ולתפארת.

כפי השגתו

המדרש אומר כשאדם מתחיל ללמוד התורה אומר לו 'ה' עמך גבור החיל' התורה

שיבה בעל ה"דרכי שמואל" זיע"א

קטזא) שירדו והגיעו למצב של "ויסעו מהר" (במדבר יג), כתינוק הבורח מבית הספר. ונראה שזה היה עיקר הנפילה של עם ישראל, ורק לחז"ל יש את הכח לבקר את ישראל, ולומר על דור דעה שהם רצו לברוח מהר ה', שלא רצו שיתן להם עוד מצוות. וכל זה משום שזה נכתב בתורה וניתן לנו בשביל ללמוד מזה למעשה.

ולדעת הרמב"ן (שם י', לה) על זה קאי דברי חז"ל² שפרשת ויהי בנסוע הארון מפסיקה בין פורענות לפורענות, שהפורענות הראשונה היתה עצם זה שנסעו מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר.

תיקון הפגם ע"י המשך העליה

וגם לנו יש מעט הבנה בזה, שכל אדם כשמתאמץ יותר מכוחותיו, וכמו ביום הכיפורים, הרי שבמוצאי היום הקדוש הוא מרגיש צורך להתפרק ולהשתחרר מהעול. וצריך לדעת שמדובר בדור דעה שהם זכו שתימסר להם התורה, וכמו שכתב הגר"א שכל חטאיהם היו ב"דקות גדולה, אבל גם עם ישראל באיזו בחינה הרגישו שמספיק להם העליה הזו. והכל התחיל כמו שהזכרנו תמיד, שהקב"ה בעצמו דיבר עמם, אך הם לא רצו בזה ואמרו "דבר אֲתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יִדְבֹר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת" (שמות כטז). שלא רצו לעשות כל כך "שטייגען" ברוחניות. ולכן צריך לתקן גם את זה, וכפי שכתב המג"א, ולהמשיך ולהישאר בקבלת עול התורה. ובפרט שעוד נמצאים בשבעת ימי התשלומים, ויש מחלוקת בראשונים אם אומרים תחנון בימים האלו שהם ימי השלמה להקרבת הקרבנות.⁴ [ויש שיטה מחודשת באחרונים שאפשר עוד לברך שהחינו בימים הללו].

- והוסיף רבינו זיע"א: והרמב"ן לטעמיה בכל התורה דהמקראות צריכים להיות כסדרן.
- וכפי שהאריך בזה רבינו זיע"א הרבה פעמים, שכל זה אחר היציאה ממ"ט שערי טומאה. ניתן להם את העבודה העצמית של מ"ט ימי ספירת העומר ובכך נהיו ראויים להשיג על ידי עבודתם העצמית. שלזה נועדו ימי הספירה לקשר את פסח לשבועות, וכדברי הרמב"ן שהם ימי חוה"מ ארוך שעניינם המשך אחד של היציאה ממצרים. אולם עם ישראל פגמו בהמשכו של העליה הזו, ובזה היה מונח התביעה הגדולה, שאחר כל העליה והדרגות הגבוהות לא רצו להשאר בזה.
- והוסיף בזה רבינו זיע"א: וענין הקרבנות הוא הם דבר עיקרי מאוד ביו"ט, ולא מיבעיא לשיטות שרק בזמן ביהמ"ק שיש שלמי שמחה יש מצות שמחה, אלא אפילו לשיטות שיש שמחה אפילו בלא קרבנות מ"מ הקרבנות זה דבר עיקרי מאוד ביו"ט.
- שח הרה"ג יצחק ה. שליט"א: בחג השבועות תשע"ד לא זכינו בעוונותינו שיהיה עימנו רבינו זיע"א בישיבה הק', בהיות שהיה מאושפז בביה"ח עקב דלקת ריאות. ביום החג הלכו כמה מבני הישיבה לבקר בביה"ח, ובמוצאי החג ביקשנו רשות שוב ליכנס, או אז ביקש רבינו זיע"א שיתקרבו כולם אל מיטתו ואמר בקול חלש: יש לי בקשה ממכם, עכשיו זה שבעת ימי המילואים - ויסעו מהר ה', יש טבע של פריקה, אולי לכם אין, אבל יש יצר כזה של פריקה... ולכן אני מבקש מאוד שבשבת הקרובה יישארו בישיבה, לא נעים לבקש, אני עצמי לא יהיה, אבל תגידו בשמי יישארו בשבת, הרי זה כבר היה טענה גדולה של ויסעו מהר ה'... אלו דבריו הקדושים אשר ביקש בחולשתו בדם ליבו הטהור בתבערת אשו הגדולה במוצאי חג השבועות תשע"ד, והיה המעמד לחרדת קודש באופן שנאמרו הדברים סביב מיטתו, והרגשתי היתה שהיה זה כמעין צוואה לדורות... שח"ו לא יהיה מצב של ויסעו מהר ה'.
- ובמכתב לבני הישיבה כתב רבינו זיע"א: בסיעתא דשמיא, אל אחי ורעי בני הישיבה שיחיו ויצליחו.
- הן זכינו ועבר עלינו יום החמשים, הימים הנזכרים ונעשים ודבריו שמענו מתוך האש וגו' זכור ואל תשכח יום אשר עמדת וגו'. ושאלתי ובקשתי כי טוב ומה נעים, אשר בני הישיבה היקרים שיחיו יתעכבו ליום השבת קודש קדשים הממשש ובא, סמוך ונראה למתן תורתנו בימי התשלומין וכו' וכו', ולשמור מאד להשתתף בסדרי התפילה והלמוד. והזמן גרמא להתחזק בעוז ובגבורה לשמור תמיד על סדרי הלמוד והתפילות בישיבה ביום הששי ערב ש"ק ובש"ק ומוצש"ק, ולרבות הימים והלילות בכללות כי זה כל האדם.

דורש שלומכם וטובתכם כל הימים, שמואל

ובמכתב נוסף כתב רבינו זיע"א: בסיעתא דשמיא י"ט לחודש שניתנה תורה תשס"ט

מה זה עתה סמוך ונראה לזכרון יום המעמד הנורא קבלת התורה, וכבר הוזכרנו באזהרה נוראה על זה השמר לך פן תשכח וכו' וכו', אחים יקרים נא ונא לא להתרשל בבחינת "ויסעו

מהר ה'" שזה הפורענות שבתורה כמבואר ברמב"ן.

חזקו והתחזקו בעול תורה, בשמחה, באהבה, בהתמדה, לייקר את הזמן העובר ופורח מעלינו, ובתעצומות עוז העיון והעמל בתורת חיים משיבת נפש, כל יראה וכל ימצא בבית המדרש הטומאה הנוראה של "דברים בטלים", ובפרט שלא להפסיק משנתו בתוך באמצע הלמוד הקדוש, וכ"ש וכ"ש שלא להיות חבר לירבעם בן נבט ח"ו להכשיל גם לאחרים חלילה וחלילה. נא ונא להשתתף בקביעות בכל סדרי התפילה והלימוד בישיבה, בהרחבת הדעת ובעומק ההכרה אשר "הם חיינו ואורך ימינו" לטוב לנו כל הימים.

וזאת העבודה המוטלת עלינו להתחזק ביתר שאת בימים אלו, ולא להיות ח"ו בכלל "תינוק הבורח מבית הספר" אחרי הימים הגדולים האלו, ואין אין אנו מבינים בדור דעה, אבל כל אחד עם ה"תינוק" שלו להתחזק ביתר שאת...⁵

להמשיך עם מה שקיבלנו...

ועיקר עמל התורה שהיה לבילי שבועות וגם ביומו, וגם בשבוע שאחריו, לראות איך שזה ממשיך... רבי זונדל מסלנט אומר שמי שפורש מהגמרא כאילו פורש מהחיים, ממקור החיים. וצריך להתבייש מהדברים, והלואי ונתבייש... ומ"מ גם אנו צריכים להגיע לזה, ובכך נתחזק יותר. שאמנם צריך לקום מהגמרא, אבל השאלה איך קמים, לא לקום בגלל שנגמר הלימוד, אלא שאם צריך לצאת אז קם בקושי.

ואיתא בגמ' (יומא נגב), שכל מי שלא פוסע שלושה פסיעות לאחר שמונה עשרה נוח לא שלא התפלל. ובדאי מדובר במי שהתפלל בכוונה כל השמונה עשרה, דאם לא כן, הוא באמת לא התפלל... אולם גם אם אדם התפלל בכוונה, אלא שהוא רק ממחר בסוף, וזה עליו לטורח, על זה הוא מקבל נזיפה מחז"ל שנוח לו שלא התפלל! מי ביקש ממנו את זה, וכי הוא עושה טובה למישהו בתפילתו? ובאמת לפעמים הנפילה של אחר כך מגלה על הכל למפרע... וחסידיים הראשונים היו שוהים שעה אחת אחר תפילתם (ברכות לב), בשביל להמשיך את התפילה אחר כך, ולא להפסיק מיד אלא אדרבה להמשיכה לשאר היום.

וצריך לעמוד על המשמר שלא יהיה הפסק לאחר שבועות.⁶ שאחר שהיה לנו את ימי העבודה הגדולים מפסח שהוא תחילת היציאה ממצרים, ואחר כך את העבודה העצמית בימי ספירת העומר עד שבועות, שלא נפסיק כלל, ומעכשיו שזה גמר שבועות עד לאחר שמניי עצרת ושמונת תורה, לא ירגישו שתהיה התחלה חדשה בראש השנה ויום הכפורים... וזה כל החכמה, להמשיך הלאה עם הדברים שקבלנו במועדים. שהכל יהיה למעשה, ללמוד וללמוד לשמור ולעשות, ולקיים את כל הדברים האלו באהבה ביראה ובשמחה, כי זה כל האדם.

והוסיף רבינו זיע"א: והרמב"ן לטעמיה בכל התורה דהמקראות צריכים להיות כסדרן. וכפי שהאריך בזה רבינו זיע"א הרבה פעמים, שכל זה אחר היציאה ממ"ט שערי טומאה. ניתן להם את העבודה העצמית של מ"ט ימי ספירת העומר ובכך נהיו ראויים להשיג על ידי עבודתם העצמית. שלזה נועדו ימי הספירה לקשר את פסח לשבועות, וכדברי הרמב"ן שהם ימי חוה"מ ארוך שעניינם המשך אחד של היציאה ממצרים. אולם עם ישראל פגמו בהמשכו של העליה הזו, ובזה היה מונח התביעה הגדולה, שאחר כל העליה והדרגות הגבוהות לא רצו להשאר בזה.

והוסיף בזה רבינו זיע"א: וענין הקרבנות הוא הם דבר עיקרי מאוד ביו"ט, ולא מיבעיא לשיטות שרק בזמן ביהמ"ק שיש שלמי שמחה יש מצות שמחה, אלא אפילו לשיטות שיש שמחה אפילו בלא קרבנות מ"מ הקרבנות זה דבר עיקרי מאוד ביו"ט.

שח הרה"ג יצחק ה. שליט"א: בחג השבועות תשע"ד לא זכינו בעוונותינו שיהיה עימנו רבינו זיע"א בישיבה הק', בהיות שהיה מאושפז בביה"ח עקב דלקת ריאות. ביום החג הלכו כמה מבני הישיבה לבקר בביה"ח, ובמוצאי החג ביקשנו רשות שוב ליכנס, או אז ביקש רבינו זיע"א שיתקרבו כולם אל מיטתו ואמר בקול חלש: יש לי בקשה ממכם, עכשיו זה שבעת ימי המילואים - ויסעו מהר ה', יש טבע של פריקה, אולי לכם אין, אבל יש יצר כזה של פריקה... ולכן אני מבקש מאוד שבשבת הקרובה יישארו בישיבה, לא נעים לבקש, אני עצמי לא יהיה, אבל תגידו בשמי יישארו בשבת, הרי זה כבר היה טענה גדולה של ויסעו מהר ה'... אלו דבריו הקדושים אשר ביקש בחולשתו בדם ליבו הטהור בתבערת אשו הגדולה במוצאי חג השבועות תשע"ד, והיה המעמד לחרדת קודש באופן שנאמרו הדברים סביב מיטתו, והרגשתי היתה שהיה זה כמעין צוואה לדורות... שח"ו לא יהיה מצב של ויסעו מהר ה'.

ובמכתב לבני הישיבה כתב רבינו זיע"א: בסיעתא דשמיא, אל אחי ורעי בני הישיבה שיחיו ויצליחו.

הן זכינו ועבר עלינו יום החמשים, הימים הנזכרים ונעשים ודבריו שמענו מתוך האש וגו' זכור ואל תשכח יום אשר עמדת וגו'. ושאלתי ובקשתי כי טוב ומה נעים, אשר בני הישיבה היקרים שיחיו יתעכבו ליום השבת קודש קדשים הממשש ובא, סמוך ונראה למתן תורתנו בימי התשלומין וכו' וכו', ולשמור מאד להשתתף בסדרי התפילה והלמוד. והזמן גרמא להתחזק בעוז ובגבורה לשמור תמיד על סדרי הלמוד והתפילות בישיבה ביום הששי ערב ש"ק ובש"ק ומוצש"ק, ולרבות הימים והלילות בכללות כי זה כל האדם.

דורש שלומכם וטובתכם כל הימים, שמואל

ובמכתב נוסף כתב רבינו זיע"א: בסיעתא דשמיא י"ט לחודש שניתנה תורה תשס"ט

מה זה עתה סמוך ונראה לזכרון יום המעמד הנורא קבלת התורה, וכבר הוזכרנו באזהרה נוראה על זה השמר לך פן תשכח וכו' וכו', אחים יקרים נא ונא לא להתרשל בבחינת "ויסעו

מהר ה'" שזה הפורענות שבתורה כמבואר ברמב"ן.

חזקו והתחזקו בעול תורה, בשמחה, באהבה, בהתמדה, לייקר את הזמן העובר ופורח מעלינו, ובתעצומות עוז העיון והעמל בתורת חיים משיבת נפש, כל יראה וכל ימצא בבית המדרש הטומאה הנוראה של "דברים בטלים", ובפרט שלא להפסיק משנתו בתוך באמצע הלמוד הקדוש, וכ"ש וכ"ש שלא להיות חבר לירבעם בן נבט ח"ו להכשיל גם לאחרים חלילה וחלילה. נא ונא להשתתף בקביעות בכל סדרי התפילה והלימוד בישיבה, בהרחבת הדעת ובעומק ההכרה אשר "הם חיינו ואורך ימינו" לטוב לנו כל הימים.

הצ"ח, כי באגדות חז"ל שיש בהם סודות התורה [ולא רק אגדות רב"ח שכולם סודות, אלא כל אגדות חז"ל], שאין לנו תפיסה והבנה בהם כלל אפילו הכי מוטל עלינו החיוב ללמוד, ולעתידי לבוא מי שלמדם יזכה להיבנם בכל עמקותם וכוונתם, כי אדם לא יכול להשיג בעולם העליון בלי שהוא למד לפני כן את הדבר.

ובודאי שאין הכוונה לגרום בלי להבין שזה אינו נחשב לכלום, אלא ללמוד רק עד כמה שהוא משיג, ולעתידי לבוא יזכה להבנה האמיתית. ומשל שם לאדם שהיה בודד ומרוחק ובלא ספרים, ולימדו אותו רק א' ב', שאף שנתה אין לו מזה תועלת היא שכשיגיע למקום ישוב יוכל להשתמש במה שיועיד ולהשיג עם זה, אבל בלא זה יישאר ללא כלום, וכך הוא מצבנו ביחס לעוה"ב.

ואף שאין לנו מושג בעומק הדברים באגדות חז"ל, וכידוע מרבי אברהם בן הגר"א ששאף מאביו למה לא יכתוב פירוש של המדרש, ואמר לו שהזוהר והתיקונים הגדולים אפשר להשיג ולהבין אחר יגיעה ועמל רב ועצום, אבל המדרש כולו הסתר, ואף על פי כן גם בזה יש חיוב של ידיעת התורה. וזהו העיקר בלימוד, להספיק ולדעת ואחר כך לעמול ולהשיג בהבנת התורה. וכמשל הח"ח במי שהגיע לבוש בגדים קרועים ועניבה מפוארת, שהוא ללעג ולקלס, כן הוא מי שחסר לו בידיעת התורה.

עומק ההבנה בתורה

ובאמת גם להבין כל דבר לעומקו הוא בכלל ידיעת התורה, להבין ולהשיג בה יותר, אבל החיוב הוא שידעיה זו תגיע לאדם מאהבת התורה וגודל חשקו לדעת ולהשיג בה יותר. וידוע בשם הגר"ס ז"ל שאמר כי אם לא היה ענין חיוב ידיעת התורה, היה לומד משנה אחת ומתעמק בה מרוב אהבת התורה. ולא מחמת שח"ו קשה עליו החזרה הלימוד שוב ושוב, ואף ששייך גם בזה מתוך שלא לשמה בא לשמה, מכל מקום התכלית היא לחפץ בלימוד זה מתוך אהבת התורה. ומרן הגר"י ז"ל הסביר את הטעם באדונינו הגר"א שלא רצה לקבל מגיד מן השמים, שהוא מרוב אהבת התורה של הגר"א שרצה לקיים ושננתם.

ובדרך הלימוד אף שצריך להשקיע בעיון התורה ועמקותה, עכ"פ חובה לסדר ולהכין עצמו להשיג ולהגיע לשלמות בידיעת התורה.

ידוע בעולם התורה והישיבות על שמחת התורה המופלאה שהיה לו להגאון הגדול רבי אליהו ברוך זצ"ל, וחיבה יתרה נודעת לו ממרן רבינו הגר"ש אלישיב זיע"א שהיה שמח במיוחד כאשר רבי אליהו ברוך היה מדבר עימו בלימוד, וזכה ממנו לנשיאות חן בלתי רגילה.

ראשיתו של הקשר החל עוד בימי בחירתו. רבי אליהו ברוך היה זקוק לריכוז גדול כדי לכתוב את כתביו והיה מחפש בתי כנסיות שקטים שיוכל להתרכז שם, כך הגיע אל בית המדרש "אוהל שרה" מקום לימודו של מרן הגר"ש. המקום היה ריק, ופרט למרן הגר"ש לא היה שום אדם נוכח שם, וכך נוצר הקשר הראשון שהלך והתהדק במשך השנים עד למאוד.

מרן הגר"ש חיבב את רבי אליהו ברוך עד לאחת, והיה נהנה ומביע את הנאתו כל אימת שרבי אליהו ברוך היה מגיע לדבר עימו בלימוד.

מנהגו של רבי אליהו ברוך היה לפקד את בית מרן הגר"ש פעמים רבות, אך קביעות היתה לו ביו"ט שביעי של פסח. אחת אחת הגיע לבית מרן הגר"ש לאחר תפילת מוסף, ובמשך למעלה משעה דן לפניו בענין והגדת לבנן לבן חו"ל ביום טוב שני, ואמר לו שבעבר שמע ממנו פסק הלכה בענין זה, ולפי זה הוכיח לו שהוא הולך לשיטתו בג' פסקים אחרים. מרן הגר"ש נהנה מאוד והוסיף לדבר עימו מענייני יום טוב ועוד שאלות וספקות בהלכה. מרן הגר"ש התעכב מעשיית הקידוש עקב כך. ומי שהכיר את מרן הגר"ש ידע ששעה שלימה להקדיש עבור אחד, זה מושגי נצח ומעולם אין מי שזכה לכך, אך החביבות והנשיאות חן המופלגת שהייתה לרבי אליהו ברוך אצל מרן הגר"ש הביאתו לידי כך. **בטרם** נפרדו, התנצל רבי אליהו ברוך על שעייב מלעשות קידוש במשך שעה שלימה. מרן הגר"ש אמר לו: מה פתאום? דאס איז געווען שמחת יום טוב! - עשית לי שמחת יו"ט...

מי שאין לו שמחה בתורה...

כל מי שזוכה להסתופף בצילו של אדם גדול בתורה ובמוסר, יודע שלכל אדם גדול יש את ה"סיפור העיקרי" או ה"יסוד העיקרי" שהיכן שלא ידבר עימו, אם זה בשיחות או בדרשות, או אפילו בשיחות פרטיות, הוא יחזור על היסוד הזה וידבר עליו בחיות ובהלהבות, ויוכל לחזור עליו מאות ואפלי פעמים, כי היסוד הזה הוא המרכז, ולאורו הוא חי.

אצל הגאון הגדול רבי אליהו ברוך זצ"ל, הסיפור עם ה"רבי עקיבא איגר" שביקר בת"ת בוילנא היה הסיפור העיקרי שלו. שומעי לקחו שמעוהו מספר זאת מאות פעמים עם כל הפרטים והפרטי פרטים. בהספדים רבים שנשא על גדולי ישראל פתח תחילה עם הסיפור הזה, גם בשיחות אישיות שמעוהו מספר את הסיפור הזה פעמים רבות.

רבי אליהו ברוך היה פה שלישי לסיפור, והוא שמעו מיהודי חשוב בירושלים ששמע מיהודי יולנאי זקן מופלג בימים שפגשו בכולל "יוצאי חברון" בשכונת גבעת שאול בירושלים.

אותו יולנאי זקן, למד בילדותו בת"ת בוילנא, ובאותו ת"ת הגיע לבקר יהודי זקן שלמד באותו תלמוד תורה בילדותו. באותו ביקור סיפר הוקן לילדי הת"ת שלמד שם בצעירותו את המעשה עם ה"רבי עקיבא איגר" שקרה בתלמוד תורה זה...

וכן סיפר: כשהייתי ילד ולמדתי בתלמוד תורה זה, הגיע רבי עקיבא איגר לבקר בוילנא. המלמד של הת"ת הפציר בפני רבי עקיבא איגר שיכנס לבחון את התלמידים. ורבי עקיבא איגר הסכים.

המבחן היה כזה: רבי עקיבא איגר נכנס לכיתת התלמידים ושאל מה לומדים? איזה מסכתא ובאיזה סוגיא? ומיד כששמע רבי עקיבא איגר את שמה של הסוגיא, שטח בפניהם קושיא עצומה - "צריך עיון גדול של רבי עקיבא איגר..."

מובן מאליהו שהילדים שתקו כולם. הרי מי מהם מבין, ומי נמצא בדרגה שיוודע לתרץ "צריך עיון גדול של רבי עקיבא איגר?"

אך כעבור כמה דקות, אחד הילדים, עוד לא בר מצווה, יצא מבין הקהל ותירץ את הקושיא באופן מופלא.

פניו של רבי עקיבא איגר האירו באור יקרות ושמח שמחה גדולה למראה הילד הצעיר היודע לתרץ קושיא חמורה כזאת. אך לאחר כמה דקות, ראו על פניו צער גדול, והמלמד מיהר לשאול את רבי עקיבא איגר על מה הוא מצטער כל כך.

אמר לו רבי עקיבא איגר: על הקושיא הזאת עמלתי ויגעתי עד שעלה בידי לתרץ את הקושיא בדיוק באותו תירוצו שתיירץ הילד, לכן שמחתי בתחילה. סבור הייתי שמצאתי כאן ניק וחיכים "עילוי עצום" שגידל לאילנא רבבא ויהיה גדול הדור הבא.

אבל עכשיו אני מצטער צער גדול, כי כשזכיתי לתרץ את הקושיא, יצאתי בריקוד של שמחה, ואילו הילד העילוי הצעיר שב למשחקו עם חבריו כאילו לא היה כלום, לכן אני רואה שממנו כבר לא יצמח כלום, "מי שאין לו שמחה בתורה, לא יצא ממנו כלום!" ולכן אני מצטער.

סיים המספר ואמר: עקבתי אחרי הילד העילוי הזה במשך השנים, ובסופו של דבר לא יצא ממנו כלום, כשרונותיו הגדולים לא באו לידי שום ביטוי כפי שחזה רבי עקיבא איגר בעיני רוחו הגדולה.

רבי אליהו ברוך ראה בסיפור הזה את יסוד הגישה לתורה. רק מי שמח ושש על כל

רוממות התורה

אהבת ושמחת התורה

הרב
שטיין

מילה של תורה ורוקד משמחה על כל סברא חדשה, מי ש"מייקר" ו"מעריר" הוא זה שזוכה לצמוח ולגדול ולהתעלות. מי שאינו עושה "עסק" מכל תוספת של הארה בתורה, חסר לו בכל ה"סוד" של לימוד התורה.

התורה זה לא "קורס"!

היה עוד מעשה, שהתרחש עם רבי אליהו ברוך בעצמו, והוא שימש כמעט כ"מקביל" לסיפור הנורא עם רבי עקיבא איגר. **העובדה** עם הגאון רבי יצחק חיים קרסניצקי מ"תלמיד מרן הגר"ש מברסק זיע"א שכיהן כראש ישיבת "מצוינים" יחד עם רעו הגה"צ רבי חיים אהרן טורצ'ין זצ"ל. **רבי יצחק חיים קרסניצקי** נמנה על שומעי שיעורי מרן הגר"ש עוד בימי לומדו בישיבת מיר בפולין, בקבוצת התלמידים שנשלחו ממיר לברסק לקבל תורה מפי הגר"ש. אף לאחר שעלה לארץ ישראל המשיך להמנות על אותם יחידים סגולה, שומעי השיעור של הגר"ש. את אהבתו ליישוב מיר, לא סכה רבי יצחק חיים קרסניצקי, וכל אימת שלמדו ב"מצוינים" וב"מיר" אותה מסכתא, היה מבקש מרבי אליהו ברוך שישלח לו בחור מיישוב מיר שילמד עימו בחברותא בסדר שלישי.

פעם אחת כשנתבקש רבי אליהו ברוך למצוא חברותא מתאימה, מצא בחור מיוחד במינו, בעל כשרון מיוחד, כלי הגון לקבל, וגם אמריקאי.

עבור הבחור הייתה זו זכות עצומה שאין כדוגמתה, וכי קטנה בעיניך לקבל תורה ממי שהיה יושב בשיעוריו של אור העולם מרן הגר"ש זיע"א?! הלא הזוכים לקבל תורה מפיו ולהשתתף בשיעוריו היו אנשים ספורים, סולת נקיה. רבים השתוקקו וניסו להתקבל ולא זכו לכך.

החברותא החלה, ונמשכה שבועיים בלבד. לאחר שבועיים, חזר הבחור לרבי אליהו ברוך ואמר לו שהוא לא יכול להמשיך.

מה קרה? רבי יצחק חיים קרסניצקי, היה אז זקן מופלג, למעלה משמונים שנה. כוחותיו הידלדלו ואזלו, ומחמת אפיסת כוחו וזקנותו היה נרדם לפעמים במהלך הלימוד. "וכי יש לך מושג, איזה זכות גדולה היא ללמוד עם אדם גדול כזה שהוא מגדולי תלמידי הרב מברסקי?" - שאל רבי אליהו ברוך בכאב לבחור שלא השכיל להבין את גודל הזכות שנחלה בחקו.

דברנו של רבי אליהו ברוך הועיל לבחור המוכשר לשבועיים נוספים ותו לא, וככל שניסה רבי אליהו ברוך לשכנע את הבחור לא הועיל לו מאומה.

"מן הסתם אינו ראוי לזכות גדולה כזאת" - הסיק רבי אליהו ברוך. אך לא היה נעים מכל הסיפור הזה, והיה מתחמק מלפגוש את רבי יצחק חיים קרסניצקי.

עברה תקופה, רבי אליהו ברוך מתהלך ברחובות מאה שערים, ובאיזה פינה נפגש עם רבי יצחק חיים מבלי יכולת להשתמט ממנו מחמת אי נעימות. - "מדוע הפסיק הבחור לבא ללמוד, לאחרונה לא רואים אותו?" - שאל רבי יצחק חיים קרסניצקי.

כל חוסר הנעימות שבעולם התרכזו באותו רגע בפניו של רבי אליהו ברוך, בקושי הצליח להוציא מפיו את המילים הבאות: "הבחור מרגיש שהוא מפריע לענייני ישיבה..."

רבי יצחק חיים קרסניצקי, חכמי דיהודאי, תפס מיד את הרושם והזדעק מנחמה ליבו: "אוי, א אמריקנער... הבחורים האמריקאים הללו חושבים שתורה זה "קורס", הם רגילים ללכת ללמוד איזה מקצוע ולקבל תעודה כעבור כמה שנות לימודים, והם חושבים שהתורה זה גם קורס כזה, שבאים ללמוד שנה או שנתיים בישיבה בארץ ישראל ואוספים "הישגים" בתורה, הם לומדים תורה לשם תכלית, לשם מטרה..."

רבי יצחק חיים רתח בכל רמח"א איבריו ושם"ה גידיו - כך סיפר רבי אליהו ברוך - הריים את קולו וזעק את כל נשמתו: "תורה זה לא קורס, תורה זה לא ענין של "ידע", תורה דאס איז לעבן! תורה זה לחיות! התורה זה החיים!"

"ו, זכר באמצע החיים לא קורה שנרדמים לפעמים? [דען אינמיטן לעבן שלאפט מען נישט איין אמאל?]" ...

זו הייתה העובדה שרבי אליהו ברוך היה מספר ללא הרף, בכל הזדמנות. **הוא** סיפר זאת לחברותא הגאון הגדול רבי חיים קמיל זצ"ל שהתפעל ממנו מאוד, ולימים כשרבי אליהו ברוך רצה לבטא בהספדו את מהותו של רבי חיים קמיל השתמש בסיפור הזה, כדי להגדיר את מהות חייו. התורה זה החיים בעצמם, לא לומדים לשם שום מטרה ויעד והישג, לומדים כי חיים!

התנאי המעכב בתורה

יסוד מוסד אותו חצב רבי אליהו ברוך מתוך תוכו: מצינו ברש"י בפרשת משפטים שנדב ואביהו היו צריכים להסתלק כבר בשעת מתן תורה מחמת שנסתכלו והציצו, אלא שלא רצה הקב"ה לערוב שמחת התורה והמתן לנדב ואביהו עד יום חנוכת המשכן.

הקשה רבי אליהו ברוך, הלא על יום חנוכת המשכן נאמר במגילה (י,א) שהיה יום שמחה כזה והקב"ה כיום שנבראו שמים וארץ, ואם כבר נגזר לעולם להסתלק ולערבב את השמחה של הקמת המשכן, אם כן כבר יכול היה לקרות כן ביום מתן תורה.

הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, כי יש חילוק יסודי בין שמחת התורה של מתן תורה לשמחת הקמת המשכן.

בהקמת המשכן למרות שהייתה שמחה לפני הקב"ה כיום בראש שמים וארץ, עדיין אין השמחה חלק מעצם הקמת המשכן, אלא מהתוצאה של הקמת המשכן שהיא השראת

רוממות ההלכה

עניבא דיומא

הרב
יעקב
ליינר

לגבי הבדלה שאין שום הבדל בין הבדלה של שבת ובין הבדלה של יו"ט, וכמבואר בגמ' חולין (דף כ"ב, דף ב"ט) שחל באמצע השבוע אומר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, ואע"ג דלא שייך

כאן יום השביעי דסדר הבדלות הוא מונה והולך ונדפדף" שם שמונה כל ההבדלות האמורות בפסוקי התורה

ע"ש.

וכן כתב בשו"ת **מנחת שלמה** (ח"ב מה, ח) יום טוב שני שחל בשבת יכול בן חו"ל שנמצא בא"י לצאת יד חובת הבדלה ע"י בן א"י, אף על פי שהבן חו"ל חייב להבדיל משתי קדושות והבן א"י אינו מבדיל אלא מקדושת שבת, ואינו בר חיובא כלל על הבדלת יום טוב, והוא משום דנראה שגם בן חו"ל שהבדיל בעצמו וזכר רק משבת ושכח מיו"ט דשפיר יצא ידי חובת הבדלה, וקצת דוגמא לכך באחד שאכל ענבים ותאנים ובברכה האחרונה זכר רק תאנים ושכח מהענבים, דמסתבר שאינו מבקר עוד פעם על הענבים כיוון דבשניהם מודים רק על הארץ והפריות והיה הודה, וה"ה נמי בהבדלה אף על גב שהחייב להבדיל עבור שתיים מ"מ החיוב הוא רק להורות להקב"ה שבמבדיל בין קודש לחול, וגם מה שמזכירים בין יום השביעי לששת ימי המעשה אינו כלל ממנין ההבדלות כמבואר בגמ' פסחים (דף קד, א) שזה רק כדי שיהיה מעין החתימה, וכיון שבשניהם אומרים אותו הנוסח שפיר יצא ידי הבדלה,

בן א"י להוציא בן חו"ל בהבדלה ביו"ט שני שחל בשבת

הנה בשנה זו שחל חג השבועות ביום שישי, ולבני חוץ לארץ יש יו"ט שני בשבת, דנו הפוסקים האם יכול בן ארץ ישראל להבדיל במוצ"ש ולהוציא בן חו"ל המתארח אצלו, כיון שלבן חו"ל יש חיוב בהבדלה גם מצד יו"ט, ובן ארץ ישראל מחוייב רק מצד השבת. והרי קיי"ל (סימן תקפט ס"א) שרק בר חיובא יכול להוציא, והרי הבן ארץ ישראל במוצ"ש הוא בר החיוב רק בהבדלה של מוצ"ש, ואינו בר חיובא בהבדלה של מוצאי יו"ט.

וכתב הגר"א **איזנשל שליט"א** שאמר לו **רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוק"ל**, דפשיטא שיכול בן ארץ ישראל להוציא את בן חו"ל ביו"ט שני שחל בשבת. והוסיף שם דהגם שהגרעק"א על השו"ע (סימן ר"ט ס"ה) כתב בשם **ספר אורים גדולים** שנסתפק לענין ברכת הגומל אמר על שנתפס מחוליו האם יכול להוציא את חברו שעלה מן הים ויוצא אף בלא עניית אמן. וחזינו דאף שנוסח הברכה שווה בכל זאת הואיל וכל אחד חייב מטעם אחר לא פשיטא ליה לרעק"א שנחשב מחוייב בדבר והוא הדין בנידון ידיו. מ"מ י"ל דלגבי ברכת הגומל אף שהנוסח שווה אבל התוכן והכוונה שונים, משא"כ

השכינה. אולם, במתן תורה השמחה היא המהות של מתן תורה, כי השמחה בתורה וההערכה ויקרות התורה היא עיקר החפצא של תורה.

ידועים דברי רבי אברהם מן ההר בנדרים (מחא) שלגבי בתלמוד תורה לא נאמר מצוות לא להיות נתינו, כיון שהשמחה היא חלק בלתי נפרד מעצם המצווה, כדכתיב פיקודי ד' ישרים משמחי לב, ועיקר המצווה היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו. לכן לא רצה הקב"ה להמית את נדב ואביהוא בעת קבלת התורה, כי אם הייתה מתערבבת שמחת התורה היה חסר בעצם נתינת התורה גופא.

רבי אליהו ברוך, בדק ומצא, ואף הראה לכולם בחוש, שאלו שזכו להיות בשרשרת גדולי ישראל ומנהיגי התורה לדורות הבאים היו דיוקא בלתי נפרד שלמדו את התורה מתוך שמחה והיו מתפעלים עד עומק נפשם מכל סברא והנאתם הגדולה הייתה ניכרת על פניהם. ידוע שמרן החזו"א זי"ע לאחר שדיבר בלימוד עם מרן הגר"ש ורובובסקי זצ"ל בצעירותו בהיותו אברך צעיר, אמר עליו שהוא עתיד להיות ראש הישיבה הגדול בדור, משום שלומד בחיות ובהתפעלות עצומה.

משהו לא טוב עובר עליך...

מעשה שהיה כך היה: השיעור הסתיים, ורבי אליהו ברוך שולח לקרא לאחד מתלמידיו. **הבחור** הגיע. ורבי אליהו ברוך שואל אותו ישירות, ללא הקדמות של נימוסים: "תגיד לי משהו קרה לך? יש משהו לא טוב שעובר עליך?"

הבחור נדהם, "אחרי הרבה יודע?" ופרץ בכי תמורורים. **אכן**, סיפר הבחור, זמן קצר לפני השיעור קיבלתי בשורה קשה, אימי חלתה במחלה קשה ומצבה אינו פשוט כלל.

החלטתי לא לספר לאף אחד מאומה, נכנסתי לשיעור והקשבתי לכל מילה, ואפילו הבנתי את כל השיעור, אף אחד לא ראה עלי שום שינוי, אז מהיכן הרבה יודע שמשהו קרה לי, הלא לא גיליתי מאומה לאף אחד.

אמר לו רבי אליהו ברוך: "פשוט מאוד, למדנו היום בשיעור דברים מתוקים ומשמחים, סברות וחידושים מרניני לב, כולם היו בשמחה, רק על פניך לא ראיתי שמחה, מיד הבנתי שיש בעיה רצינית המסיחה דעתך מן השמחה".

הבה נתבונן, הבחור לא היה סהרורי, הוא הצליח להתרכז ואפילו להבין את כל השיעור מתחילתו ועד סופו, "בתורה" לא חסר מאומה, אבל רבי אליהו ברוך הבחין שב"שמחה" חסר, ומיד הסיק מסקנה שמשהו לא טוב עובר על הבחור.

כי התורה והשמחה, כשלהבת בגחלת, אין תורה בלי שמחה ואין לך שמחה אלא תורה.

יש לי בעיה קשה...

כאן המקום להביא סיפור מופלא שסיפר הגאון האדיר רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל בישיבת המשך הזמן ר"ח ניסן תשס"ח ימים מספר אחר פטירתו של רבי אליהו ברוך, ונדפס בחוברת מיוחדת שהוציאו תלמידיו, נביאו בלשונם פטירתו כמו שהודפס:

שמעתי עליו מעשה כאשר הוא למד בישיבה, בישיבת פוניבז', הוא כבר היה בחור מפואר, בכל המובנים, והוא היה מאד חביב אצל רבינו הגדול מרן הרב שך זצוק"ל. יום אחד ישב הרב שך בחדרו וישבו אצלו אנשים כדרך שהיו באים, ובאמצע לפתע נכנס רבי אליהו ברוך... "מבוהל" ככה, ואומר, ראש ישיבה... איך האב גאר א שווערער פראבלעם... הוא אומר שיש לו בעיה מאד קשה.

הראש ישיבה שמע והזדעזע... פנה אל הנוכחים ואמר להם סליחה, הוא מבקש מהם סליחה על הפסקתו באמצע הדברים, פשוט מאד מכיון ש... יש לו איזה בעיה פרטית אם אפשר שהם יצאו עכשיו.

אחרי שהם יצאו, פונה הרב שך אל רבי אליהו ברוך, ואומר לו מה הבעיה? **אמר** לו רבי אליהו ברוך שהוא לא יודע איך הוא יסתדר פה עם הרמב"ם... הייתה לו קושיא חזקה ברמב"ם והוא לא יודע איך הוא יסתדר עם הרמב"ם. כך הוא אומר להרב שך. **אומר** לו הראש ישיבה, א צוויטע מאל זאלסט נישט מאכן אזוי... פעם שניה שלא יגיד ככה. **שלא** יכנס ויגיד שיש לו בעיה, אלא שיכנס ויגיד מיד איך האב אשווערער רמב"ם, שיש לו רמב"ם קשה. **אם** יש לו רמב"ם קשה הוא יכול להשאיר אותם בפנים, הוא לא צריך לבקשם לצאת החוצה... ואחר כך דיברו מה שדיברו ברמב"ם.

אבל על כל פנים, זה ה"פראבלם" שלו [זו הבעיה שלו] זה מה שמטריד אותו רמב"ם קשה... רמב"ם קשה ורשבי"א קשה, רק דברים רוחניים. עד כאן לשונו המופלא של רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל

הריקוד של הרב שך

פעם אחת הצליח רבי אליהו ברוך לשמח כל כך את הרב שך, עד שרקד עימו ברוב שמחה וגיל מהיכל הישיבה עד ביתו.

ידוע חידושו של המנחת חינוך שהאיסור לדרוש בשלומם טובתם של העמונים ומואבים נוהג גם לאחר גירות כמו שאסור להם לבא בקהל לאחר גירות, וכן נוהג איסור דרישת שלום גם בעממיות ומואבית. והקשה הרב שך על זה בספר אבי עזרי שחידושו של המנחת חינוך נסתר מכל מגילת רות שבועז דרש בשלומה של רות ואף היטיב עימה, ומזה מוכח אחת מן השתיים, או שאין האיסור נוהג בגרים או שאינו נוהג בנקבות.

רבי אליהו ברוך פגש את מרן הרב שך ואמר לו יישוב נפלא: בהגות מיימוניות כתב שכל

האיסור הוא דרישת שלום, אבל אם העמוני והמואבי עשה חסד או טובה לישראל מותר להחזיר לו טובה, כי מה שנאסר זה "דרישת" שלום ולא "תשלום" שלום, ולפי"ז היה מותר לבעוז להחזיר טובה לרות מאחר שהיא הטיבה עם נעמי שהייתה קרובתה, והמשיך להוכיח את הדברים שהם מרומזים בכל המשא ומתן בין בועז לרות המואבית. הרב שך שמח כל כך בחידוש זה עד שתפסו לרבי אליהו ברוך בידו והלך עימו בריקוד ובשמחה מהיכל הישיבה ועד ביתו.

הייתי הולך להיות תלמיד...

קשר מיוחד עמוק היה לו לרבי אליהו ברוך עם רבינו מרן ראש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" זי"ע, בסוגיות שונות, ובהתייעצויות רבות. אפשר להאריך הרבה בעובדות, רק את אחד מהם נציין, המאפיין היטיב את מסכת ההערצה של רבינו זי"ע.

היה זה בשבת פרשת חיי שרה, השבת בו היו תלמידים רבים ושאר בני ישיבות נוהרים אל השיעור המפורסם של רבי אליהו ברוך בעניני שידוכים - "חיי שרה שיעור". באותה שבת התארח רבינו זי"ע בבית רבי אליהו ברוך לרגל שמחת העלייה לתורה לתלמיד משותף, בחור שלמד בישיבת מעלות התורה ועבר ללמוד אצל רבי אליהו ברוך במיר.

תמה הסעודה והגיע זמן השיעור, ורבינו זי"ע הביע את רצונו להשאר ולשמע את ה"חיי שרה שיעור". רבי אליהו ברוך שחרד לכבודו של רבינו זי"ע, הודיעו שאם הוא נשאר, לא ימסור את השיעור כלל.

ואכן, רבינו זי"ע יצא דרכו ללימודו באויר הצח יחד עם תלמידיו, בדרך פגשו תלמיד צעיר מיישוב מיר שרבינו זי"ע הכיר, שאלו רבינו: מדוע אינך הולך לשמוע את השיעור של רבי אליהו ברוך? אמר לו התלמיד: צעיר אני ואיני עומד כלל בפרק השידוכים. השיב לו רבינו: "ולדעת איך לומדים חומש רש"י אתה לא צריך..."

רבינו זי"ע היה מעריך ומעריך את שמחת התורה שבערה בו, את שיעוריו והתמסרותו לתלמידים, עד שהיה מתבטא: אם הייתי בחור היום, הייתי נכנס להיות תלמיד בשיעורו של רבי אליהו ברוך...

מה יהיה עם שטרות?...

חיי המרביץ תורה, סובבים סביב התורה. אין מאורעות בחיים, יש תורה. וכשקורה מאורע בחיים, הוא קורה באמצע...

הא כיצד? אביו זצ"ל נפטר, בתחילת מכות בסוגיא דעידן בן גרושה וכן חלוצה, נישואי הבן הגדול התקיימו באמצע "מקדש במלוה", הבת הגדולה התחתנה בפסחים, כששוחחם עימי בענין פלוני היה באמצע סוגיא ד"תוך זמנו", הברית של הבן הצעיר התקיימה באמצע סוגיית "שליחות"...

והאירוע הללבי הראשון קרה לפני "שטרות"! **דמעות** רבות הזילו לתלמידיו על הסיפור של "שטרות", כאשר שמעו את זה אז 'כמין ימא לטיגנא', ורבים הם האנשים אשר קיבלו מושגים חדשים בחיים לאחר ששמעו את הסיפור הנורא ואיום כדלהלן.

מעשה מזעזע שמעורר לאהבת תורה שאין כמוהו.

היה זה בשבת קודש הסמוך לט"ו בשבט שנת תשנ"ט. רבי אליהו ברוך בגיל חמישים ואחת, בשיא תוקפו וגבורתו. שיעוריו מלאים וצפופים בהמוני תלמידים, רבים חוסים בצילו ואינם עוזבים אותו לרגע...

ואז לפתע לא חש בטוב, לא ידע מה היה לו, חשב שהם מיחושים בעלמא. הלך ונחלש ונחלש, עד שנאלץ ללמוד עם החברותא בשכיבה...

הדבר עורר דאגה, עד שהתפנה לטרם יחד עם החברותא, תוך כדי שהוא ממשיך להכין עימו את השיעור. היה זה בעיצומה של מסכת כתובות, בדף י"ח ע"ב, למחרת אמור היה רבי אליהו ברוך להתחיל עם התלמידים את הסוגיא ד"שטרות", ולכן המשיך ללמוד עם החברותא אפילו במונית בכל הדרך לטרם.

בטרם החליט לפנותו לבית החולים, אך בבית החולים שרר עומס גדול עקב מגפת השפעת, לאחר שנלקחה דגימת דם, וכך ישבו שעות ולא זז מאומה.

כאן אהבת התורה העצומה של רבי אליהו ברוך התעוררה, ופנה ואמר לרבנית תבדלחט"א, מדוע אני מבזבזים כאן שעות רבות? מחר אני צריך להתחיל "שטרות", ואין לי זמן לשבת כאן בלי גבול ותכלית.

וביקש מהרבנית תבדלחט"א לעשות את הכל כדי לשחררו. הלכה אל הרופאים והודיעה שהוא עוזב את בית החולים. אמרו לה: הלא עדיין לא הגיעו התוצאות של הבדיקות... אמרה: אף על פי כן!

ראו הרופאים את נחישותו לעזוב את בית החולים והזדרזו לטפל בו. **לפתע** התקבצו כמה רופאים סביבו ובסבר פנים חמור הודיעו לו: אינך יכול להשתחרר, עברת אירוע לבבי, ואתה חייב להתאשפז! השמים נפלו על ראשו, ההלם היה גדול, הבשורה קשה מנשוא. צעיר לימים בגיל כזה, וכבר הפך לחולה לב...

לאחר שהרופאים עזבו, פנה רבי אליהו ברוך אל תבדלחט"א הרבנית כשהוא פורץ בכבי מר: "מחר צריך להתחיל שטרות, מה יהיה עם שטרות? כנראה שאיני ראוי לומר שיעור על שטרות..."

קול בכיו מעורר אותנו. מה עושה יהודי ששומע שחיי בסכנה, על מה הוא בוכה, מה תגובתו הראשונה כשנודע לו על מצבו, מה הם הרהורי ליבו ומחשבותיו ברגעים כאלו - מה יהיה עם "שטרות"...

כיון למשלוח מנות, אינו יכול להוציא אלא אם כיון לכך, שמוציא בברכה אחת כמה חיובים, וכאן אפילו מכיון ליום טוב בקידוש והבדלה אינו מועיל שאינו בר חיובא ולא שייך אצלו יום טוב ושפיר ראוי לבן חו"ל שיש לו שני חיובים לקדש ולהבדיל בעצמו כפסק רבינו החזו"א זצ"ל, ע"כ.

ויש לציין שהגאון הגדול רב"ש דויטש שליט"א בספרו **ברכת כהן** (מועדים עמוד שנד) דן באופן שרש"י ראשון חל ביום חמישי וי"ט שני ביום שישי, דנמצא שההבדלה במוצ"ש היא לא שייכת ליו"ט, לפשט"ש ברעק"א (סימן רצט) והובא **במשנ"ב** (סקט"ז) שרק בשבת שייך תשלומין להבדיל ג' ימים אחר השבת, ומשום דשייכי לשבת, אך ביו"ט לא שייך להבדיל ביום שלאחרי. וא"כ ככה"ג כו"ע יודו שבן א"י יכול להוציא בן חו"ל בהבדלה.

אמירת 'ושני שערים לכפר' במוסף של חג השבועות

הנה בחג השבועות הקריבו מלבד קרבנות המוסף [ז' כבשים ב' פרים ואיל לעולה ושעיר לחטאת המזכירים בפרשת פנחס] הקריבו עם שתי הלחם עוד ז' כבשים ב' אילים פר אחד לעולה וב' כבשים לשלמי ציבור, שהם קדשי קדשים ושעיר לחטאת, [המזכירים בפרשת אמור].

ובדעת זקנים מבעלי התוס' (במדבר כה, כה) כתב ויש מקשים למה אין אמורין בתפלת מוסף של שבועות כמו כן ושני שעירים, שהרי בזבחים מסיק שני שעירי עצרת למה הן באין על תומאה שאירע בין זה לזה. וכן מוכיחין הפסוקי' בפ' אמור דכתיב ועשיתם שעיר עזים

ע"כ. [אכן מ"מ בשש"כ (סב, כב) כתב לגבי יו"ט שחל בשבת, ולבן חו"ל יש חיוב הבדלה בין שבת ליו"ט [יקנה"ז] ככה"ג בן אר"י המבדיל במוצ"ש ליו"ט אינו יכול להוציא את בן חו"ל בהבדלתו כגון שהלה שחל להבדיל בעת שקידש, שהרי ברכות הבדלה שלהן הן שונות וכן בן חו"ל אומר סדר יקנה"ז אינו יכול להוציא את בן אר"י בהבדלתו ויבדיל כל אחד לעצמו].

אולם בספר יו"ט שני כהלכתו (פ"ח הערה מו) כתב שמעם מהגאון **רבי משה סאלוויצקי** זצ"ל שדעת החזו"א שבמוציא יו"ט שני שבן ארץ ישראל לא יכול להוציא בן חו"ל בהבדלה, כי לבן חו"ל יש גם חיוב הבדלה מחמת יו"ט שני, אע"ג שנוסח הבדלה של זה וזה לשל זה, ע"כ.

אכן בחוט שני (יו"ט עמוד קמז) כתב: שמעתי באומרים לי ששאלו את החזו"א אם בן חוץ לארץ יכול לצאת ידי חובת הבדלה ע"י בן ארץ ישראל כשחל מוצאי יום טוב שני במוציא שבת, ולדבריהם השב"ח החזו"א שאינו יכול לצאת ידי חובתו מבן ארץ ישראל. ומסתמא המעשה לא נמסר בצורה מדויקת, וודאי שיכול להוציא, דהאם הבדלה של מוצאי שבת והבדלה של יום טוב שני הם שני סוגים של הבדלה, הרי זוהי אותה הבדלה, וזה כמו שמוציא את השני ידי חובתו בברכת בורא פרי העץ וזה אוכל תפוח והשני אוכל תפוח, ע"כ.

אולם בתשובות והנהגות (ח"ב סימן שלז) כתב על השמועה הנ"ל בשם החזו"א, שלדעתו השמועה נכונה, ויש להוכיח ולמצוא יסוד לדברי מדברי המשנ"ב (ר"ס תרצ"ב) שבבוקר פפורים אף שהש"ץ מברך שהחיינו על המגילה צריך לכוון להוציא בזה החיוב על משלוח מנות ואם כיון רק למגילה לא מועיל ע"ש בשעת"צ (אות ב'), הרי שאף שהש"ץ חייב רק לא

דברי מוסר מלהיבים אשר נשמעו מפי הגאון הגדול רבי משה מרדכי הלוי שוליצר זצוק"ל על אהבת התורה וגדול שקידתה, כשעיקרי הדברים נסובים על התמדתו וידיעת התורה של מן הגאון רבי זלמן ראובן בענייני צוק"ל, שיום פטירתו חל בו' סיון, יום "אסרו חג" של שבועות.

הספסלים הרחבים של וואלזין

הגאון האדיר רבי זליג ראובן בנגיס זצ"ל [אשר נולד בשנת תרכ"ד], סיפר, שבצעירותו - לפני היותו 'בר מצוה', כאשר הגיע הזמן שהיה צריך לנסוע לשיבה ללמוד, התעורר דיון בבית לאיזה ישיבה לנסוע, ואמנם בזמנו לא היה מבחר גדול של ישיבות כמו בימינו, אבל בכל זאת השאלה היתה, אם לנסוע לוולאזין או למיר. אלו היו שתי הישיבות שעמדו על הפרק.

ומה היו הצדדים לכאן ולכאן. הרי בחור שקדן ומתמיד, לא משנה באיזה ישיבה הוא לומד. בחור שקדן, היכן שהוא בא, הוא שם את הסטנדרט והוא לומד, לא משנה לו היכן. - מספרים, שפעם נכנס יהודי ירושלמי להרב מברסק זצ"ל, ואמר לו שבנו רוצה לנסוע לישיבה בבני ברק, והוא בא לשאול לאיזה ישיבה שיסע, 'לפניב' או 'לסלבודקא'? אמר לו הרבסקר רב, 'בנוגע ללימוד אין שום הבדל, זה תלוי בשקידה שלו'. 'אם הוא שקדן, איפה שהוא יבוא הוא ילמד, והוא יצליח, ואם הוא לא שקדן לא יועיל שום דבר'. אם אתה שקדן, מה משנה לך? יש סטנדרט, יש גמרא, אתה יושב ולומד. מי מפריע לך? מי מגביל אותך? 'ממילא, מצד הלימוד אין הבדל... 'אלא מאי, צריך שיהיה לו אוכל כראוי, כדי שיוכל להרגיש טוב ולעמול בתורה, וזה צריך לברר, איפה נותנים אוכל טוב?'

ואם כן מה יכול להיות הצדדים אצל בחור כזה, ובשנים ההם? הרי אין לנו מושג בכלל מהגדלות של יהודי מדור אחד לפנינו, ובודאי שלא משני דורות לפנינו, ובודאי משלשה דורות לפנינו. אין לנו בכלל מושגים מהיהודים ההם, ואין נוכל להעריך את אביו של הרב בנגיס, רבי צבי.

יהודים שלא ידעו שום דבר מהווי העולם, ישבו בעיירות בליטא ולמדו, למדו ולמדו. זה צבר בלימודו 'ארבעים וארבע' פעמים ש"ס בימי חייו, וזה צבר 'חמישים וחמש' פעם, וזה 'ששים ושמונה' פעם.

כך היו נראים יהודים של פעם, בפולין ובליטא, אנשים שהתהלכו בפשטות, עם הקסקטים על הראש, והיו עמוסים בתורה וביראה. היית יכול לדבר אתם בכל התורה כולה, והם ידעו. הם למדו ש"ס, הם ידעו משניות, הם ידעו שו"ע, הם ידעו רמב"ם, מה הם לא ידעו?...

ועל יהודי כזה, כאשר כתב הרב בנגיס את שם אביו בשער בלית' - [דף השער] של ספרו "פלגות ראובן", הוא לא כתב עליו תוארים מתוארים שונים. רק זאת כתב עליו 'בלאאמו"ר התמים ר' צבי'...

ואז, באותה תקופה, עם כאלה מושגים, הילד הזה, בן שנים עשרה דיבר עם אביו לאיזה ישיבה לנסוע, אם למיר או לוולאזין. על איזה צדדים הם דיברו? סיבה הרב בנגיס, שדיברו בזה רק סברא אחת. 'תשמע, חושבני שוולאזין יותר טוב, כיון ששמעתי שבישיבה בוולאזין הספסלים רחבים יותר'...

תראו איזה מבט, מי היום היה חושב כזה דבר. כשמתחילים לחשוב לאיזה ישיבה ללכת ללמוד, אז יגיד האבא, 'חשוב לדעת כמה הרוחב של הספסלים בישיבה? היום ישנם שיקולים אחרים, ופעמים רבות שיקולי יוקרה וכבוד וכד'... אבל, ר' צבי, 'התמים', אומר לבנו. 'שמעתי שהספסלים בוולאזין יותר רחבים מאשר במיר'.

מה זה נוגע ללימוד? הוא הסביר לו: 'אתה יושב ולומד, וכבר שנים עשרה בלילה, אחת בלילה, ושנים בלילה, ואתה רוצה להמשיך ללמוד, כמו שיכור ששותה יין, עוד בקבוק ועוד בקבוק...' 'אבל פתאום, אתה צריך לישון'. אדם גם צריך לישון. אחת, שנים, שלש בלילה - כל אחד כפי מה שהוא, כבר לא יכול יותר והוא צריך לישון. 'אז בוולאזין שהספסלים רחבים, יש מעלה גדולה, כי עד עכשיו הוא יושב על הספסל, וכעת משנה את עצמו מ'מאונך' ל'מאוזן', ונשכב על הספסל. ומכיון שהספסל מספיק רחב הוא יכול לשכב עליו, ישן כמה שהוא צריך, מתעורר, קם, עושה 'נעגל וואסער', ומיד ממשיך ללמוד. אבל במיר זה לא ככה, שם הספסלים צרים, ממילא אי אפשר לשכב לנוח על הספסל בבית המדרש, אלא צריך ללכת לאכסניא שלו, וזה לוקח זמן - ללכת לאכסניא, ולחזור מהאכסניא, לכן יש מעלה גדולה שהספסלים רחבים!'

"התמים" ר' צבי

המשיך אביו ואמר לו, [ויש בזה נקודה חשובה ולימוד נורא]:

זה מה שיש לי להגיד לך בנוגע לנידון לאיזה ישיבה ללכת, אבל, להחליט... אתה תחליט

בעצמך. ואתה לא תספר לי את ההחלטה שלך. כשיבוא היום שתצטרך לנסוע לישיבה, תקח את המזוודה, תסע לישיבה ואל תספר לי לאן נסעת, אני לא רוצה לדעת אם נסעת למיר או לוולאזין.

'ובמשך שלשה-ארבעה חודשים אל תכתוב מכתב בכלל, אחרי ג'ד' חודשים תכתוב לי מכתב, קצר ביותר - חבל על כל רגע מהלימוד שלך. תכתוב מכתב, ב"ה הגעת להיכן שהגעת, לומדים... ב"ה. וזהו!'

'ואני אניד לך למה', בגלל שאם לדוגמא תחליט ליסוע לוולאזין, ואח"כ ישאלו אותי ידידים 'לאיפה זעליג נעלם?...' 'ואני צריך להגיד שהוא נסע לוולאזין'. 'אז ראשית כל אני חושש מעניא בישא' - עין הרע. שילד קטן, לפני בר מצוה, נסע לוולאזין. וחוץ מזה - הוא אומר - יש אנשים שיש להם ילדים בגיל הזה שעדיין לא הולכים לוולאזין... אז אפילו בלי החשש של עין הרע, אבל יהיה להם בלב קצת קנאה.'

'ולכן, אם יהודי ישאל אותי לאיפה נסע הבן שלך ללמוד'. אוכל לומר לו במצפון נקי שאני לא יודע!... 'אלא, רק אחרי ג'ד' חודשים שכבר ישכחו ממך, ואף אחד לא ישאל עליך, אז תודיע לי על מקום לימודך'.

ומה שיש לנו ללמוד מזה?...

הוא יושב ולומד עם חברותא בבית מדרש, ואחד שואל אותו 'איפה הבן שלך? אם הוא לא יתייחס, יעשה עצמו כלא שומע, ויעבור לנושא אחר, זה לא יפה, וגדול כבוד הבריות, ולכן תשובה הוא צריך לענות. ולענות תשובה לא נכונה הוא לא רוצה. ומדוע? מה יש אם הוא כן יודע, והוא יגיד שהוא לא יודע? כמה שקרים אנשים אומרים ביום אחד בנימוק של "מותר לשנות משלי" [לעתים מודמן לראות אדם שסותר את עצמו, פעם אומר כך ופעם אומר אחרת. וכשאתה נגש אליו ושואל אותו, איך זה מסתדר? הוא משיב 'אל תתפוס אותי על המילה', 'אני לא רמב"ם' ששואלים סתירות בדבריו, אתמול אמרתי כך, היום אני אומר אחרת. בבוקר חשבתי כך ואח"כ אני יכול לשנות את דעתי ולומר אחרת']. כך הוא, יכול לדעת באמת שהבן נסע לוולאזין, ואם משהו יטריד אותו בשאלות היכן הבן לומד, הוא יוכל לעשות תנועה בגופו, בלי לומר שכן, רק שיגאח כאומר לא יודע. אך, זה לא בא בחשבון. הוא יחיה מאה שנה ולא יעשה דבר כזה. כי אם ח"ו הוא יעשה כך הוא כבר לא 'התמים ר' צבי'. כמה מוסר השכל יש בזה.

כך הגיע הרב בנגיס בשנת תרל"ו לוולאזין, וכמה שנים אח"כ כאשר הגיע רבי איסר זלמן [אשר נולד בשנת תר"ל] לוולאזין, למד הרב בנגיס אתו בחברותא, וכל ימיו החזיק רבי איסר זלמן את הרב בנגיס כרבו.

זה נגד רש"י בגיטין!

פעם אמר הרב בנגיס שכאשר הוא בא לישיבת וולאזין - בגיל שנים עשרה, 'איך האב שוין געלערנט דריי הונדערט ספרי אחרונים'... [כבר למדתי שלש מאות ספרי אחרונים]. 'שלש מאות ספרים למדת, מהם מובנים ומסתברים היטב היטב, ומהם שאינם מובנים כל כך, וכשבאתי לרבי - רבי חיים בריסקר, הוא קצת יישר אותי'.

וכאשר ביקר הרידב"ז בעיירת מגוריו של הרב בנגיס כאשר היה ילד קטן בן שמונה-תשע, והרידב"ז אשר היה 'מרא דכולא תלמודא' אמר פלפול גדול, ובפלפולא דאורייתא הגדול שלו הקיף את כל התורה כולה, בבלי, ירושלמי, ואמר 'סודות וכו' וכו' ואחר שסיים דרשתו, נגש אליו הילד זעליג ראובן ואומר לו בנימוס: 'מה שהרב אמר, זה נגד רש"י בגיטין!... שאל את הרידב"ז: 'איזה רש"י? אמר לו, זעליג ראובן, את הרש"י. והרידב"ז שואל, 'כך כתוב ברש"י?'

אמנם זה סיפור משונה, כי אחרי שאתה שומע על הרידב"ז איך שהוא שלט בכל התורה, איך אפשר להאמין על הרידב"ז דבר כזה, שילד תפס אותו עם רש"י בגיטין. אבל, איך אמר פעם החזון איש, בנוגע לאחד מגדולי עולם שאישתימטיתיה בספרו גמרא מפורשת, ולא מצאנו כל אנשי חיל ידיהם ליישב, ואמר על החזון איש: 'ער איז געווען גרויס, אבער די תורה ס'איז נאך גרעסער'... 'הוא היה גדול גדול, אבל התורה היא יותר גדולה'... כי כמה שהאדם יכול ללמוד תורה, עדיין התורה יותר גדולה.

עכ"פ לקחו גמרא גיטין, והרידב"ז עיין ברש"י, ועלה בחזרה על הבימה, ואמר. 'כל מה שאמרתי בטל ומבוטל. הילד הזה הראה לי שברש"י בגיטין כתוב הפוך מכל מה שאמרתי. אינני יודע לא מה שהרידב"ז אמר, ולא את הרש"י בגיטין. רק את הסיפור ממה שקראתי פעם או שמעתי. אבל אם בגיל תשע הוא תפס את הרידב"ז ברש"י בגיטין, אז אין צריך לומר שבגיל שנים עשרה הוא ידע ש"ס'.

רוממות ההלכה

ענינא דימא

המשך
מעמ' 7

ובספר שיח שרפי קודש (מערכת חג השבועות אות יח) הביא דברים עמוקים בשם האבני נזר בענין זה, וסוף דבר הסיק שלא לומר כנוסחת הרב ועי"ע בספר שער הכולל (פ"מ אות מה) שכתב בזה. ובנין שלמה (תיקונים והוספות סימן כא).

וכתב הרה"ג רא"צ ציטרנוביץ שליט"א: רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוק"ל אמר שרק נזכר מה שהוא קרבן מוסף ולא מה שבא מחמת היום, ומנחת העומר ושתי הלחם וכן השעיר ביו"פ הוא מחמת היום ולא מדין מוסף. והוספת למש"כ לחלק בין מה שמוזכר שקורבנות הבאים מחמת המוסף כתובים בפרשת פנחס משא"כ הני, הוסיף לי רבינו זצוק"ל והסביר שהרי תפילות כנגד תמידין תקנו ותפלת מוסף כנגד מוסף תיקנו ולא כנגד שאר הקורבנות שבאים מחמת היום, ואמר שזה פשוט, [הזכיר את דברי הגדוע ביהודה (א"ח סימן ד') מדוע לא נזכר ענין התמיד בשחרית ובמנחה אלא רק במוסף נזכר קרבנו].

והוסיף עוד רבינו ואמר שהרמ"ע מפאנו הובא בבני יששכר (מאמר ר"ח מאמר ב אות ג), כתב דלעתידי לבא בב"א יקריבו הקורבנות של תמידין ומוספין כל מה שחסרו בזמן הגלות, וזהו כוונת מטבע התפילה בנוסח תפילת מוסף 'ושם נעלה ונראה ונקריב לפניך קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתם, והכוונה שזנכה להשלים חובותינו שהחסרנו בזמן הגלות, ועתה נראה פשוט שקרבן העומר ושתי הלחם לא שייך בהם השלמה לעתיד לבא היות והתבואה החדשה כבר הותרה שהגיע ט"ז בניסן, ועוד שהשנים כבר חלפו עברו ולכן שייך השלמה דווקא בתמידין ומוספין, ולפ"ז מתורץ מדוע לא נזכרו בתפילת המוסף עומר ושתי הלחם, היות ולדברי הרמ"ע לא בשט מוסף הוא דווקא השלמה של העתיד לבא, ועומר ושתי הלחם מופקעים מענין זה של השלמה.

והוסיף רבינו זצוק"ל דלפ"ז היה מקום לומר להלכה שמי שכן הזכיר במוסף עליו לחזור ולהתפלל, כיון דלא שייכא כלל לכוונת מוסף, אולם נראה דלא יחזור משום ששייך לעבודת אותו היום, והיו כמעין המאורע, עכ"ד.

לחטאת ופרש"י יכול שער האמור כאן הוא שער האמור בחומש הפקודים כשאתה מגיע אצל הפרים ואילים אינו כן. ועוד נוכל לומר שיש להוכיח שאינו הוא מדכתב שם לחטאת והכא לא כתב לחטאת, וא"כ מאחר שקריבין שני שעירים לעזרת וכפרת' שוה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו כשאר שיערי המוספין דין הוא בהוצאת תפלה. וי"ל דלא דמי, שהרי תפלת מוסף תחת קרבן מוסף היא באה, ואחד מן השעירים הללו לא היה קרב במוסף כי אם בשחר, וכן נמי פרש"י בפרשת אמור מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן הללו קריבין בגלל הלחם והללו למוספין. ולכן אין מזכירין אותם בתפילת מוסף.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סימן קכט, ז) כתב ומה שאין אומרים במוסף של שבועות ושני שעירים, הנה זה קשה גם על הפר והאילים ושני כבשים, ובהכרח צריך לומר דכיון שבאים רק בשביל הלחם והלחם בא להתייר החדש שלענין ונשלמה פרים שפתינו אינו נוגע זה, לכן לא תיקנו המוספין בשביל זה, וממילא גם השעיר שבא בגלל הלחם אף שהוא ג"כ לכפר על טומאת מקדש וקדשיו לא יקט, ואולי זהו גם כוונת הדעת זקנים שמקשה רק על השעיר ששאל לכפר ולא על שאר הקרבנות ותיירץ שמ"מ בא בגלל לחם, ומה שכתבו דקרב קודם השלמה לא מובן למה הוצרכו חילי הוא לסימן.

ובשיירי כנסת הגדולה (הגהות טור אורח חיים סימן תצג), כתב לבאר בזה, דלא אמרינן את מוספי אלא במוסף שנוסף משום עצומו של יום, כגון ר"ח וי"ט וכו', דבשביל עצומו של יום ניתוספו בהם קרבן מוסף יתר על התמיד. אבל ביום שני של פסח ויום הבכורים, לא ניתוספו בהם קרבנות אלו אלא בשביל סבה אחרת, ביום שני של פסח מפני העומר, וביום הבכורים בשביל שתי הלחם, לא בשביל עצומו של יום. ועי"ע בברכי (סימן תצ). ובאמת בכל המחזוריים והסדורים לא נמצא לומר בחג השבועות 'ושני שעירים לכפר' אלא רק בראש השנה, אף שבעצרת היו מקריבים שני שעירים האחד עם מוספי היום והשני עם שתי הלחם. אמנם בסידור הרב בעל התיאור כתב בשבועות 'ושני שעירים לכפר'.